

5-8. SINIFLAR

АДЫГЭБЗЭ АДЫГАБЗ

ADIĞECE ÖĞRETİM MATERYALI
Doğu (KABARDEY) VE BATI (ADIĞEY) LEHÇELERİ

DEVLET KİTAPLARI
BİRİNCİ BASKI

2019

MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 7088
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ: 1236

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Proje Yürütücüsü
KAFFED
Kafkas Dernekleri Federasyonu

Editör ve Program Geliştirme
Doç. Dr. Sinem Vatanartıran

Yazarlar
İlhan Aydemir
Ayşe Tufan
Talih Altınışik
Şeyma Kanbek
Aylin Öz

Ölçme ve Değerlendirme
İlhan Aydemir

Rehberlik
Özlem Aydemir

Müzik
Betal Yıvan
Engin Met / GINNİ

Ressam
Asiye Erin

Grafik Tasarım
Abdulkadir Polat

Bu kitabın hazırlanmasında destek veren Düzce Üniversitesi Çerkes Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. **Susana Shkhalakhova**'ya, Maykop'tan Sn. **İbrahim Çetaw** ve **Zamira Bedanokova**'ya, Nalçik'ten **Hatokşoko Gazi Adige Dil Derneği**'ne, KAFFED olarak sonsuz teşekkür ederiz.

ISBN 978-975-11-5018-9

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 27.03.2019 gün ve 6348200 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiş, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün gün ve sayılı yazısı ile birinci defa adet basılmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusum, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsan da Huda,
Etmesin tek vatanından beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım:
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

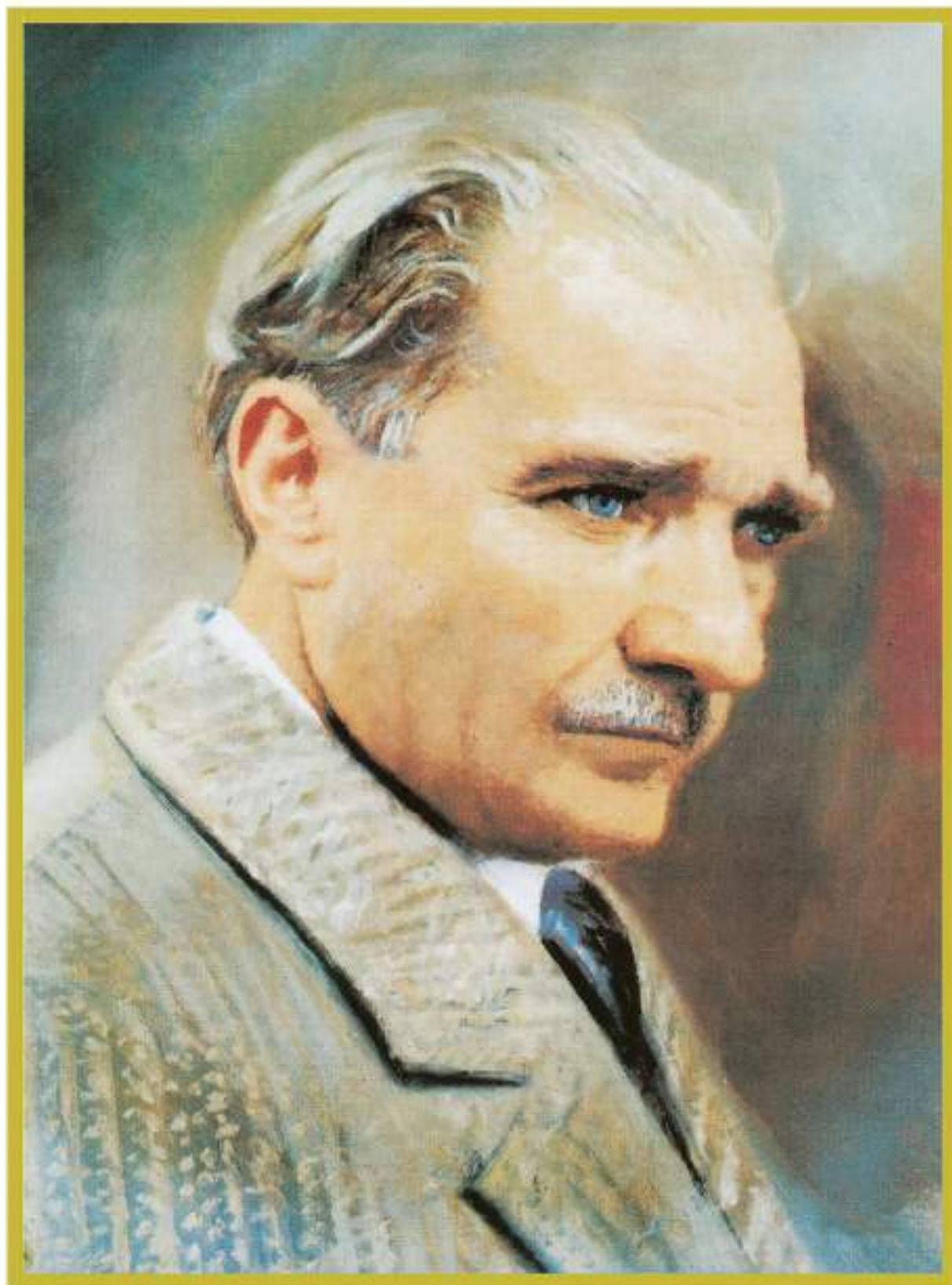
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

KİTAP HAKKINDA GENEL BİLGİ

Ortaokulda okutulan 5–8. sınıflar Yaşayan Diller ve Lehçeler seçmeli dersi kapsamında Adıge Dili (Batı ve Doğu Lehçeleri) için hazırlanan öğretim programına uygun olarak yazılmıştır. Seçmeli dersler yönetmeliğine göre, öğrenciler herhangi bir seçmeli dersi istedikleri sınıfta seçebildikleri için, bu kitapta modüller sisteme uygun olarak, 5-8. sınıf öğrencilerinden bu dersi dördüncü defa seçecek olanlar için hazırlanmıştır. Modül 4 kitabı, Avrupa Birliği Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde belirtilen dile ilişkin yeterlilik düzeylerinden, A2.1 temel düzeyinin dil becerileri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Kitapta, hem Batı hem de Doğu lehçelerinde, Rusya Federasyonu'na bağlı Adigey Cumhuriyeti ve Kabardey Balkar Cumhuriyeti'nde resmi dil olarak seçilen lehçeler kullanılmıştır. Adıgecede Kiril alfabesi kullanılmaktadır. İlk iki modülde, bu dile ait seslerin ve alfabenin öğretimi öncelikliydi. Üçüncü modülde ise seslerin ve alfabenin öğretimi tamamlanmış, öğrencilerin bu alfabe ile daha akıcı okuyup yazmalarına yönelik etkinliklerle dört dil becerisi A1.2 düzeyinde geliştirilmiştir. Son modül olan bu kitapta ise, daha çeşitlilik gösteren bağlamlarda dilin günlük kullanımına yönelik vurgular yapılmakla birlikte, dil zenginliğini ve kültürel farkındalığı öne çıkaran serbest okumalar da eklenmiştir.

Modül 4'de dört temel dil becerisinin de (dinleme, okuma, yazma, konuşma) geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Önceki modüllerde olduğu gibi, üniteler temalara göre oluşturulmuş ve her temaya uygun A2.1 seviyesinde dil kullanımı ve aktif kelimeler belirlenmiştir. Konuşma becerilerinin gelişmesi için, metin içindeki diyalogların, ayrıca rol yapma, doğaçlama, drama gibi yöntemlerle tekrar edilmeleri önerilmektedir. Bu modülde yazılı ifadelerin oranı artırılmıştır ve önceki modüllere göre öğrencilerin okuma becerilerinin gelişimine daha fazla yer ayrılmıştır.

ÜNİTE İÇERİKLERİ

ALFABE

ÜNİTE 1.

HASTAYIM

Dil İşlevleri: Hastalık durumunu ifade etme. Tavsiyede bulunma: yemelisin, içmelisin, dinlenmelisin/dinlenmek, uyumalısın/uyumak... Koşullu ifadeler kurmak: dinlenmezsen, iyileşemezsin... Sıklık ifade etmek: günde 3 defa ilaç almak...

Aktif Kelimeler: Soğuk algınlığı, baş ağrısı, diş ağrısı, bel ağrısı, kulak ağrısı, hasta, yorgun, diş hekimi, öksürük, hastalık, ateş, kusma, doktor, randevu, ilaç, tedavi, reçete.

ÜNİTE 2.

MESLEKLER

Dil İşlevleri: Mesleklerin gerekliliklerini anlatmak. Kişilik özelliklerini ifade etmek. Bir görüşü onaylatmak (öyle değil mi?). Bir görüşü onaylamak/reddetmek.

Aktif Kelimeler: Meslekler: doktor, hemşire, mühendis, öğretmen, sanatçı, yazar, avukat... Dersler: fizik, kimya, matematik, sosyal, edebiyat... Kişilik özellikleri: sabırlı, araştırmacı, yaratıcı, estetik... İnsanlara yardım etmeyi sevmek, öğretmeyi sevmek, adaletli olmak, çok çalışmak, insan hayatı kurtarmak... Duygularını ifade etmek. İnşa etmek. Yeni icatlar bulmak. Okul ile ilgili kelimeler: okul sınıf, ders, kalem, kağıt, defter, tahta, ders çalışmak, öğretmek, öğrenmek, sıra, sandalye, test olmak, ev ödevi...

ÜNİTE 3.

MESAJIM VAR

Dil İşlevleri: Birine bırakılan mesajı iletmek. Mesaj iletmek. Bir davete katılıp katılmayacağını iletmek. Özürlerini/mazeretini ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Telefon, cep telefonu, mesaj, evde bulunmak/evde var/evde yok, davetiye, davet.

ÜNİTE 4.

DÜNYA TURU

Dil İşlevleri: '...den beri bu grupta dans ediyor. '... yıldır bu grupta dans ediyor.' Bir dansın hikayesini anlatmak. Ülke isimlerini ve başkentleri söylemek. «Kim? Nerede? Ne zaman? Nasıl?» sorularını kullanmak.

Aktif Kelimeler: Oyuncu, baş dansçı, dans, ekip, turne, milli dans, milli kıyafet, koreografi, konser/gösteri, dünya turu, dans isimleri, Türkiye, Ankara, İstanbul, Almanya, Berlin, Köln, Avusturya, Viyana, Amerika, New York, Japonya, Tokyo, Ürdün, Amman, başkent, büyük şehir, seyirci, kalabalık.

ÜNİTE 5.

SAKARIM BEN

Dil İşlevleri: Yolunda gitmeyen, başından geçen anekdotları anlatmak/anekdotlara cevap vermek. Ev kazalarını ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Kazalar, hasarlar, şaşırarak, kırılmak, bacak kırılması, ayak burkması, kol kırılmak, yere düşmek, ayağı kaymak, kaynar su dökmek, eli yanmak.

ÜNİTE 6.

13. CUMA

Dil İşlevleri: Yolunda gitmeyen, başından geçen anekdotları anlatmak / anekdotlara cevap vermek. Ev kazalarını ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Batıl inanç, yataktan düşmek, incitmek, çarpmak, alını şişmek, ayağı kaymak, kalçası ezilmek, dişi kırılmak, kolunu yakmak, parmağını kesmek, revir, şanssız, sebep, sonuç, çözüm.

ÜNİTE 7.

HİKAYELER

ADIĞECE ÖĞRETİM MATERYALİ

Doğu (KABARDEY) VE BATI (ADIĞEY) LEHÇELERİ

• MODÜL 4 •

ПСАЛЪАЩХЪЭХЭР/ДЭТХЭР

АЛФАВИТ	2-3

ЕЗАНЭ ТЕМЭ. СЫСЫМАДЖЭЩ	4
АПЭРЭ ДЕРС. СЫСЫМАДЖ	5

ЕТИУАНЭ ТЕМЭ. ІЭЩІАГЪЭ ЛІЭУЖЪЫГЪУЭХЭР	18
ЯТІОНЭРЭ ДЕРС. СЭНЭХЪАТХЭР	19

ЕЩАНЭ ТЕМЭ. МЕСАЖ СИІЭЩ	30
ЯЩЭНЭРЭ ДЕРС. МЕСАЖ СИІ	31

ЕПІАНЭ ТЕМЭ. ДУНЕЙР ІХЪУРЕЯГЪКІЭ КЪЭКІУХЪЫН	44
ЯПІЭНЭРЭ ДЕРС. ДУНАЕ КЪЭКІУХЪ	45

ЕТХУАНЭ ТЕМЭ. СЫІЭШЫМЫГУЩ СЭ	60
ЯТФЭНЭРЭ ДЕРС. СЫІЭДЖЭ-БЫДЖ	61

ЕХАНЭ ТЕМЭ. ЕПЩЫКІУЩАНЭ МЭРЕМ МАХУЭ	72
ЯХЭНЭРЭ ДЕРС. ЯПШЫКІУШЭНЭРЭ БЭРЭСКЭШХУ	73

ЕБЛАНЭ ТЕМЭ. ТАУРЫХЪХЭР	94
ЯБЛЭНЭРЭ ДЕРС. ПШЫСЭХЭР	95

АДЫГЭ АЛФАВИТ

Doğu (Kabardey) Lehçesi

А	Э	Б	В	Г	Гу
Гъ	Гъу	Д	Дж	Дз	Е
Ё	Ж	Жъ	З	И	Й
К	Ку	КІ	КІу	Къ	Къу
Кхъ	Кхъу	Л	Лъ	ЛІ	М
Н	О	П	ПІ	Р	С
Т	ТІ	У	Ф	ФІ	Х
Ху	Хъ	Хъ	Хъу	Ц	ЦІ
Ч	Ш	Щ	ЩІ	Ы	Ъ
Ь	Э	Ю	Я	І +а,э,ы	Іу

АДЫГЭ АЛФАВИТ

Вари (Адыгэ) Лелгеси

А	Б	В	Г	Гу	Гъ
Гъу	Д	Дж	Дз	Дзу	Е
Ё	Ж	Жъ	Жъу	Жь	З
И	Й	К	Ку	Къ	Къу
КІ	КІу	Л	Лъ	ЛІ	М
Н	О	П	ПІ	ПІу	Р
С	Т	ТІ	ТІу	У	Ф
Х	Хъ	Хъу	Хь	Ц	Цу
Щ	Ч	Чъ	ЧІ	Ш	Шъ
Шъу	ШІ	ШІу	Щ	Ъ	Ы
Ь	Э	Ю	Я	І +а,э,ы	Іу

ЕЗАНЭ ТЕМЭ. СЫСЫМАДЖЭЩ

1 Щэдэлун

а. Фыщлэмыдэлун ипэ мы льябжьэм щлэт сурэтым фепль. Дэнэ щылэхэ? Сыт ящлэр?

б. Фыщлэдэлуну упщлэхэм жэуап ефт.

с. Псалъэпкъым аргуэру фыщлэдэлунжи мы льябжьэм щлэт упщлэхэм жэуап ефтыж.

- 1- Уафэр сыт хуэдэт?
- 2- Хэт сымаджэ хьуар?
- 3- Жансет сымаджэщ. Сыт ищлэн хуейр?

2 Бзэзехьэклэ

а. "Псы куэд **уефэн хуейщ**, Жансет."

Сэ	псы се фэн хуейщ.	Дэ	псы де фэн хуейщ.
Уэ	псы уе фэн хуейщ.	Фэ	псы фе фэн хуейщ.
Ар	псы ефэн хуейщ.	Ахэр	псы ефэн хуейщ./ Псы ефэн хуей хэ щ

1 Едэлу

А. Шъуемыдэлузэ ыхэккэ къэтыгэ сурэтым шъуепль. Тыдэ щылэха? Сыд ашлэрэр?

  В. Шъуедэлу ыккы упчлэхэм джэуап къяшъут.

С. Текстым джыри зэ шъуедэлу ыккы ыхэ члэт упчлэхэм джэуап къяшъут.

- 1- Ор сыд фэдагъ?
- 2- Хэт сымаджэ хъугъэр?
- 3- Жансэт сымадж. Сыд ышлэн фай?

2 **Бзэ ЗехъакI**

а. “Псы бзу **уешъон фай** Жансэт.”

Сэ	псы с ешъон фай.	Тэ	Псы тешъон фай.
О	псы у ешъон фай.	Шьо	Псы шъуешъон фай.
Ар	псы ешъон фай.	Ахэр	Псы ешъон фаех.

3 Зэджэн

а. Тхыгэм феджи льябжьэм щэт упщлэхэм жэуап ефт.

Анэ : Пэрыт! Бислан иджыри жейрэ? Иджы кээс кээтэджын хуеящ.

Пэрыт : Нытэ мамэ, пэжщ! Си гугьэмклэ дыгьуэпшыхь класэу гьуэлыжаш. Сы сыщыгьуэлыжам ар иджыри дерс елэжыт.

Анэ : Бислан! Илэ, кээуш абатклэ. Армышьумэ еджаплэм укьыклэрхунуш.

Бислан : Мамэ! Нобэ еджаплэм сымыклуэмэ хьункээ? Гьэлеяуэ сешауэ зэхызошцлэ. Жэщым нэху щыху сыпсчаш, си ныбэри кьызелохьэ, си гугьэмклэ сыкьэжынуш...

Анэ : Уэху ху ху ху! Мафлэм узэклуэцлесхьэ. Сэрклэ дохутырым дывгьаклуэ. Иджыпсту палъэ зэлытхынш.

Бислан : Мамэ! Дохутырым дыщыклуэклэ си шынэхьыжьри ди гьусэу ныреклуэ.

1- Хэт сымаджэр?

2- Бислан класэу сыт щлэгьуэлыжар?

3- Бислан дохутырым клуэным щышынэрэ?

б. Льябжьэм щэтха псалъэхэм еплъ. Табилицэм ит сурэтхэмрэ гуэгьу зыхуэшцл.

А. Ешын

В. Кьэжьын

С. Псчэн

Д. Щылэщлэль кьетын

Е. Ныбэр узын

Ф. Палъэ зэлыхын

3 Еджэн

а. Текстым едж, ыхэ члэт упчлэхэм джэуап кыят.

Ны : Пэрыт, Бесльан джыри мэчбыя? Джы нэсэ кьэтэддын фэягь.

Пэрыт : Ары сян, шыпкьэр оло. Сызэренэгуерэмклэ тыгьуасэ чэщым класэу гьольыжыгь. Сэ сызэгьольыжыым ащ джыри дерс ышлыщтыгь.

Ны : Бесльан! Тэдж, икьун. Арымырмэ еджаплэм уклонклэ уклэсэщт.

Весльан : Сян, непэ еджаплэм сымыкломэ хьушт ба? Льэкл силэп. Чэщ ренэм сыпскагь, сыгуи зэлахьэ. Сыкьэжыщтмэ сшлэрэп.

Ны : Уууууу! Мэшлшхо пклэль. лазэм дэжь тыгьаклу, джыдэдэ макьэ етэгьэгьэлу.

Весльан : Сян лазэм дэжь тыклон зыхьуклэ сшынахьыжыи кьыддэрэклу.

1- Хэта сымаджэр?

2- Бесльан сьд пае класэу гьольыжыгь?

3- Бесльан лазэм дэжь клонэу мэщына?

б. Зиклэгьэтхыгьэ гушылэхэм япль. Таблицэм ит сурэтхэм гьусэ афэшл.

А. Льэкл зимы

В. Пскэн

С. Гур зэлыхан

Д. Кьэжын

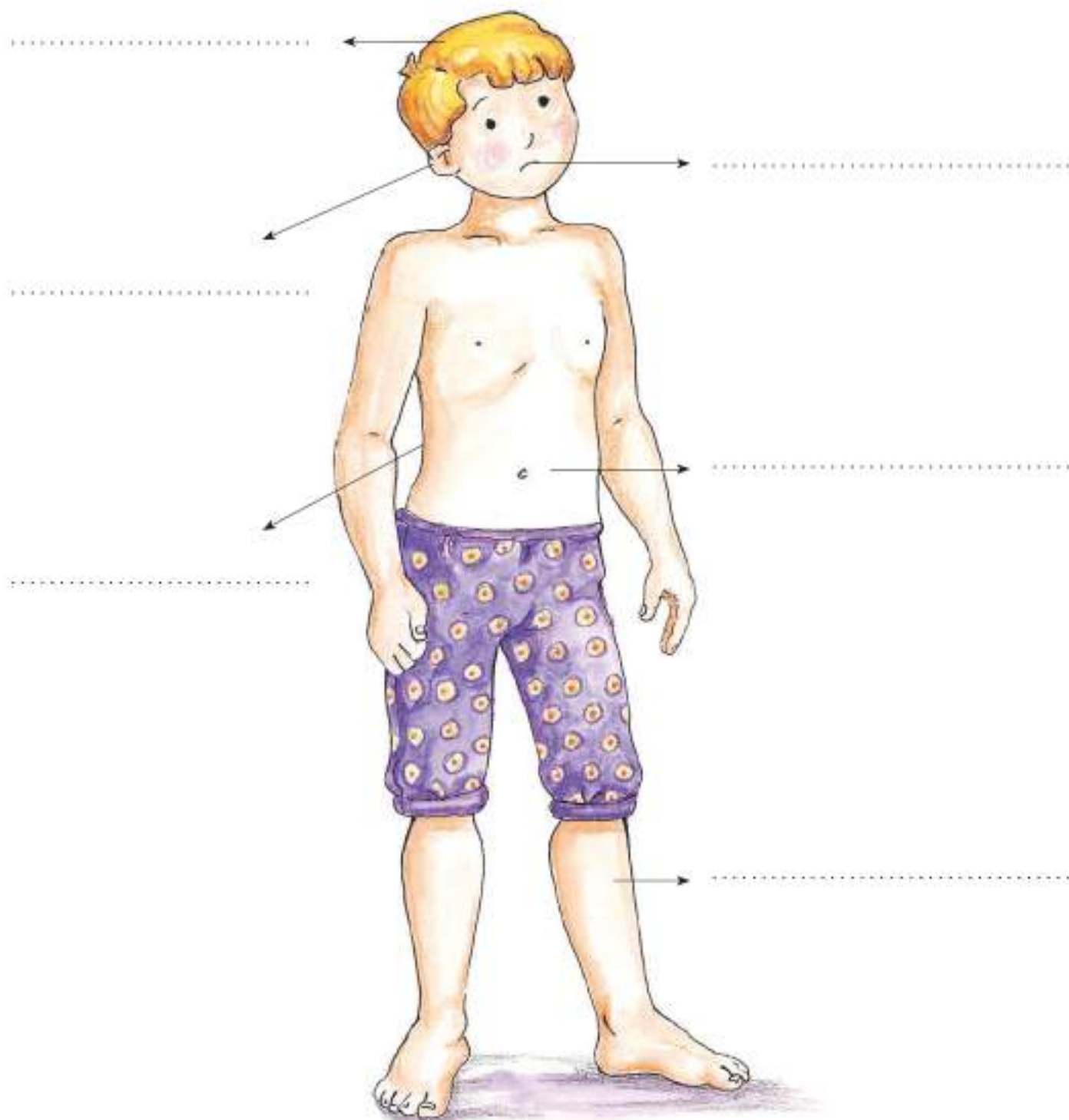
Е. Машло

Ф. Зэлуклэгьу

4 Псалъэ лэжьыгъэ

Бислан сымаджэ хьэлъэщ. Лъабжьэм щӀэт сурэтым еплъ. Бислан и сыт кьеузыр?
Псалъэхэр захуэу тетхэ.

Ныбэ уз

Дзэ уз

Щхьэ уз

Щхьэ уз

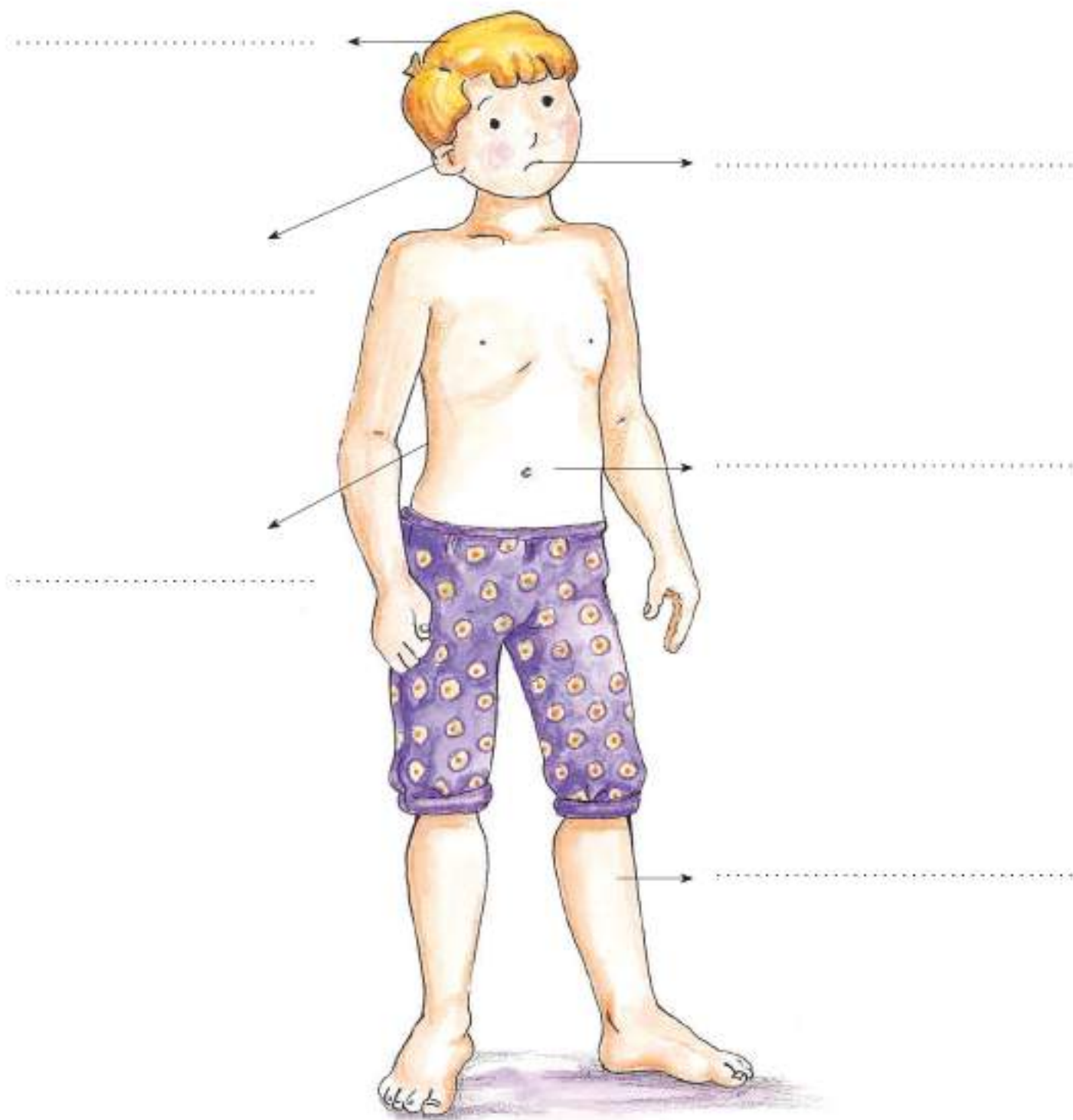
Бгы уз

Лъакъуэ уз

4

Гушыгэ зэгъэшлэн

Бесльан сымэджэшху. Ычлэгъ члэт сурэтым еплъ. Бесльан сьд узырэр? Гушыгэхэр тэрээу хэгъэуцу.

Ньибэ уз

Цэ уз

Тхьаклүмэ уз

Шхьха уз

Бгы уз

Лъэклангэ уз

Щэдэлун

а. Бислан еджаплэм и ныбжьэгъу Нарт щопсалъэ. Псалъэхэм щэдэлун табилцэм лъагъуэ тедзэ.

Бислан сыт и лажьэр	Щыгъэщыгъэ кърэт	Масчэ	И щхьэр мэуэ	Дохутырым макълуэ	Сыма джэщым макълуэ	Хуш хуэ зрехьэлэ	Машхэ	Нэхьфл мэхьуж
блыщхьэ махуэ								
Гъубж махуэ			X					
Бэрэжьей махуэ								
Махуэжу махуэ								
Мэрэм махуэ								
Щэбэт махуэ								
Тхьэмахуэ махуэ								

А. Зэ щэдэлуж, псалъэухахэр нэгъэсыж.

Нарт : БлэкIа тхьэмахуэм еджаплэм, Бислан.
.....?

Бислан : Унэм сыщыгъаш, зи щхьэкIэр

Нарт : Сыт щхьэкIэ, сыт къэхьуар?

Бислан : махуэм щыгъэщыгъэ къызитащ. Си
пщтырыгъэр 39 хьуащ.

Нарт : Уааа! Сыт щхьэкIэ?

Бислан : Сщэкъым. Псы куэд сефащ, ауэ гъбж махуэм
..... Щхьэхуэуи

Нарт : Бэрэжьей ухьужа?

Бислан : Хьэуэ, сыхьужакъым. Бэрэжьей махуэм куэду
..... Абы щхьэкIэ дохутырым сыкIуащ . Абы сэ
..... къызитащ.

Нарт : Хушхуэр зэрызэпхьэлIэу фIы ухьужа?

Бислан : Хьэуэ, сыхьужакъым. махуэм сымэджэщым
сыкIуащ си анэм и гъусэу. КъызэплэкIуахэщ.

Нарт : Пэжууи? Сытыт уи лажьэр?

Бислан : сыхьуат. Ауэ мэрем махуэм нэхьыфIу
зэхэсщIэжу сыхуежьащ. Щыпэу! Си
тхьэмахуэкIэр фIыуэ блэкIащ.

5

Едэлүн

а. ЕджапIэм Бесльанрэ иньбджэгъоу Нартрэ зэдэгущыIэх. ЗэдэгущыIэгъум едэлуи таблицэр гьэтэрэзыжь.

Бесльан сьд илажь	МашIо	Малскэ	Шьхьэуз	Iазэ	Сьмэджэц	Уц	Шхэн	Хьужьын
Блыпэ								
Гьубдж			X					
Бэрэскэжьый								
Мафэку								
Бэрэскэшху								
Мафэзакьу/Шэмбат								
Тхьаумаф								

б. Джьыри зэ едэлу ыкIи диалогыр гьэтэрэзыжь.

Нарт : БлэкIыгьэ тхьамафэм еджапIэм
Бесльан,.....?

Бэслъан: Унэм сисигь, сыда пIомэ бэу

Нарт : Сьд пае, сьд хьугьэ?

Бэслъан : мафэм машIо скIэлъыгь. 39
хьугьэ.

Нарт : Аааа! Сьд пае?

Бэслъан : СшIэрэп. Псы бэу сешьуагь, ау гьубдж мафэм.....
фэшхьафэу.....

Нарт : Бэрэскэжьый ухьужьыгьа?

Бэслъан : Хьау, сьхьугьэп. Бэрэскэжьыем бэу Ащ пае
Iазэм сыкIуагь. Сэ кьыситыгь.

Нарт : Уц узешьом нахь дэгьу ухьугьа?

Бэслъан : Хьау, сьхьугьэп мафэм сьнэрэ сэрырэ
сьмэджэщым тыкIуагь. Сэ тест сашIыгь.

Нарт : Ара? сьд уилажьэу алуагь

Бэслъан : сьхьугьэ алуагь. Ау Бэрэскэшхо мафэм нахь дэгьу
сьхьун езгьэжьагь. Апэ дэдэу ыкIи тхьамафэ
зыгьэпсэфыгьор дэгьу дэдэу блэкIыгь

6 Тхэн

Льябжьэм щлэт псальэхэмклэ псальэуха фыхуэ.

1. Сэ / щхьэр узын / нобэ / куэд.

.....

2. Абы / дээр узын / абы щхьэкIэ / дохуыр / кIуэн.

.....

3. Дэ / хьэпшып зехьэн / бгыр узын / тхьэмахуэкIэ.

.....

4. Сэ / тхьэклумэр узын / абы щхьэкIэ / есын.

.....

7 БззехьэкIэ лэжьыгъэ.

А. Сысымаджэ хьэлъэщ

Зыбгъэпсэхун хуейщ! Зомыгъэпсэхумэ фы ухъужынкъым! Фы умышхъужмэ еджаплэм укIуэфынкъым!

Льябжьэм псальэухахэм ныкъуэхэр екIун псальэхэмклэ нэвгъэсыж.

Зыгъэпсэхун

Фы хъужын

Шхэн

Дохутырым кIуэн

Хущхъуэ зэхьэлэн

Сымаджэ хъун

Жейн

Ела ешауэ къэнэн

Фы хъужын

1. А. Сысымаджэщ.

В. **Дохутырым укIуэн хуейщ.** УмыкIуэмэ, ухъужынкъым.

2. А. Дохутырым сыкIуащ. Хущхъуэ къызитащ. Зэхьэлэнэу сыхуейкъым.

В. фы ухъужынкъым.

3. А. Гъур сыхъуащ.

В. Спщэфа шхынхэр Умышхмэ,

4. А. Куэду сешащ.

В., зыбгъэпсэхуфынкъым.

5. А. Бауэ бапщэу сыкъэнащ. Топ куэдыуэ дьджэгуащ.

В. Зомыгъэпсэхумэ,

6

ТХЭН

Къэтыгъэ гущылэхэр гъэфедэзэ гущылэхуыгъэ зэхэгъэуцу.

1. Сэ/шъхъэ узын/непэ/лъэшэу.

.....

2. Ащ/цэ узын/ ащ пае/ лазэ/клон.

.....

3. Тэ / пкъыгъо хын/ бгы узын /тхъэмафэм ыкI.

.....

4. Сэ/ тхъакIумэ узын/ащ пае /есын.

.....

7

Бзэ ЗехъакI.

А. "Сысымэджай."

Зыбгъэпсэфын фай (Зымыгъэпсэфымэ) ухъужышъуштэп (Умыхъужымэ) еджапIэм уклôшъуштэп

Ыхэ чIэт гущылэ ухыгъэхэм ищыкIэгъэ гущылэхэр хэгъэуцожь.

зыгъэпсэфын

хъужьын

шхэн

доктор клон

уц ешъон

сымэджэ хъун

чъыен

лъэкI имыIэн

хъужьын

1. А. Сысымадж.

В. Iазэм уклонфай. УмыкIомэ, ухъужышъуштэп.

2. А. Iазэм сыкIуагъ. Уц къыситыгъ. Сешъонэу сыфаеп.

В. ухъужышъуштэп.

3. А. Кило бэу стыгъэ.

В. Сшырэ шхынхэр кило птышт

.....

4. А. Лъэшэу сыпшъыгъ.

В., зыбгъэпсэфышъуштэп.

5. А. Сызэлуихъагъ. Бэрэ Iэгуао тешIагъ.

В. Зымыгъэпсэфымэ,

В. "Сысымаджэ хьэлъэщ".

Топ уджэгун хуейкым! Топ уджэгума упщантлэлуэнщ. Упщантлэлуэмэ зыбгьэпыщлэнщ.

С. Лябжьэм щэт псальэухахэм хуэныкьуэхэр деклун псальэхэмкIэ нэвгьэсыж.

ефэн

зыхуэпэн

кьэлэтын

шхын

пшынэ едэлүэн

1. Си тэмакьыр мэуз.

Псы щыIэ **уефэн хуейкым, уефэмэ**, уи тэмакьыр нэхъри узынщ.

2. Сыпщтырщ.

Iуву нэхъри пщтыр ухьунщ.

3. Си бгыр мэуз.

Хьэлъэ уи бгыр нэхъри нэхъыбэу узынщ.

4. Си дээр мэуз.

Пхьы уи дээр нэхъри нэхъыбэу узынщ.

5. Си щхьэр мэуз.

Макьышхуэу уи щхьэр нэхъри нэхъыбэу узынщ.

В. "Сысымэджай."

Ізгүао уешлэн **фаеп** Ізгүао уешлэмэ лъэшэу упкiэнтiэн Лъэшэу упкiэнтiэмэ чыиэ кыпхэхъан

Ыхэ чiэт гушыiэ ухыгъэхэм ищыкiэгъэ гущыiэхэр хэгъэуцожь.

ешъон

зыфэпэн

iатын

шхэн

музыкэ едэлун

1- Сычий мэузы.

Псы чыиэ **уешъон фаеп уешъомэ** учый нахь узыщт.

2- Машо скiэлъ.

Іужьу уимашо нахьыбэ хъушт.

3- Сыбг мэузы.

Онтэгъу убг нахь узыщт.

4- Сыцэ мэузы.

Пхъы пцэ нахь узыщт.

5- Сишъхэ мэузы.

Мэкъэ iэтыгъэкiэ пшъхэ нахь узыщт.

1 **Щіэдэлуын**

Сурэтым фепль. Фи гугъэмкІэ егъаджыкІуэмрэ и еджакІуэхэмрэ сыт кьэпсэлыр? Федалуи фи гугъэмрэ зэфлытыж.

2   **Аргуэру фэдэлуэжи упщІэхэм жэуап ефт.**

- а. Бисльан ин хьумэ сыт хьуну хуей? Сыт щхьэкІэ?
- б. Дохутыр хьуну хэт хуей? Сыт щхьэкІэ?
- с. Жансет и епльыкІэмкІэ егъэджакІуэфІым сыт хуэдэ щэн хэлын хуей?
- д. Пэрыт сыт щхьэкІэ унащІэ хьуну хуей?
- е. Жан и анэм и ІэцІагъэр сыт?

3 **УпщІэхэм ефта жэуапхэм хуэдэу лъабжьэм щІэт таблицэми ифтхэ:**

ЕджакІуэ	Зыхуей ІэцІагъэ	ІэцІагъэр кьызэрыхэщхьэхукІхэр
Бисльан	адвокат	хей

I **Едэлун**

Сурэтым шъуепль. Егъэджаклом сабиймэ сьд арипорэр? Шъуедэлү ыкли шъузэгупшысагъэр шъуупльэкүжъ.

2 **Джыри зэ шъуедэлү ыкли упчлэхэм джэуап къяшъут.**

- a. Бесльан ины зыхьуклэ хэт хъунэу фая? Сьд пае?
- b. Хэта доктор хъунэу фаер? Сьд пае?
- c. Джансэтклэ егъэджэкло дэгьум сьд фэдэ нэшанэха хэлын фаехэр?
- d. Пэрыт сьд пае инженер хъунэу фая?
- e. Жан янэ исэнэхьатклэ хэта ?

3 **Упчлэхэм къяшъутыгъэ джэуапхэмклэ ыхэ члэт таблицэр шъуузэндьжъ:**

Еджаклү	Зыфае сэнэхьатыр	Сэнэхьатым инэшанэхэр
Бесльан	очыл	зафэ

4 Фи ныбжьэгъухэмрэ фэрэ фыхъуну фызыхуей Ізщлагъэхэм фытепсэлыыхь:

Уэ ин ухъумэ сьт
ухъуну ухуей? Сьт
щхъэкІэ?

Сэ ин сьхъумэ
егъэджакІуэ сьхъуну
сьхуейщ. ЗищхъэкІэри...

Псальэхэм еплъ. Сурэтхэмрэ гуэгъу зэхуэщІ.

УэзщІакІуэ

ТхакІуэ

Адвокат

Дохутыр

сымаджэплъ

ЕгъэджакІуэ

Пшынауэ

УнащІэ

СурэтыщІ

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

4 Уиныбджэгъухэмрэ орырэ шъуэфэе сэнэхъатым шъутегущыл.

О ины узыхъуклэ хэт ухъунэу уфая? Сыд пае?

Сэ ины сызыхъуклэ егъэджакло сыхъунэу сфай. Сыда плэмэ...

Гущылэхэм яплъ. Гущылэхэмрэ сурэтхэмрэ зэфэхьыс.

Доктор

Очыл

Тхакло

Инженер

Егъэджакly

Сымэджаплъ

Музыкант

Архитектор

Сурэтышl

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

D. Лъабжьэм щлэт лэщлагъэхэмрэ абыхэм хэлын хуей щэнхэмрэ гуэгъу зэхуэфщлурэ псальэуха фухуэ. Зым нэхърэ нэхъыбэм гуэгъу зэхуэфщлыфынщ.

Щапхъэ: Зы адвокатыр, хей хъун хуейщ.

Адвокат

УзэщлакӀуэ

УхуакӀуэ

Дохутыр

Сымаджэплъ

Пшынауэ

ЕгъэджакӀуэ

СурэтыщӀ

ТхакӀуэ

Щхъэщыт

КъэхутакӀуэ

УщиякӀуэ

гущӀэгъу

дэлэпыкъуэгъу

къэгъэщлакӀуэ

зэхуагъэ

зэплэээрӀт

бэшэч

гущхуагъэ

нэжэгужэ

лэжьакӀуэ

лэпэлэсэ

гумызагъэ

проблемэ зыубзыхуф

егъэщӀэныр зыфӀэфӀ

Псальэуха зэхэвгъувэ.

Щапхъэ: Адвокат ухъуфын щхъэкӀэ уи анэдэльхубзэр фыуэ пщӀэн хуейщ.

1.

2.

3.

4.

D. ЫхэкIэ чIэт сэнэхьатхэм ахэль нэшанэхэм яплъызэ зэгъэгъусэх ыкIи гущылэухыгъэхэр зэхэгъэуцох. Зы е нахьыбэ зэбгъэгъусэми хьуцт.

Щысэ: Очылыр зафэу щытын фай.

Очыл

Архитектор

Инженер

Доктор

Сымэджаплъ

Музыкант

ЕгъэджакIу

СурэтышI

ТхакIо

Iэшъхьэтет

гушхо

улэул

гъэпсакIо

зэфагъэ зыхэль

зэхэшыкI зилэр/гупкIэ

щыIагъэ зыхэль

гумэкIрыл

нэгущу

лэжакIу

дэхэныгъэ зыхэль

ушэтакIо

чIэупчIэрэй

проблем зэшIохыныр зикIасэр

гъэсэныр зикIасэр

Гущылэ ухыгъэхэ зэхэжъугъэуцу.

Щысэ: Очыл ухьуцтмэ уиныдэльфыбзэр дэгъу хьун фай.

1.
.....

2.
.....

3.
.....

4.
.....

Е. Си Іэщлагьэр гурыгьуазэклэ къащлэ.

Зы Іэщлагьэ зыхухэфх. Фи ныбжьэгьур упщлэ пщыкӀутху къывэупщӀынуэрэ фи Іэщлагьэр гурыгьуазэклэ къищлэну иужь итынущ. КъывэупщӀ упщлэхэм "нытлэ" е "хьэуэ" къудейуэ жэуап ефтыжыфынщ. Нэхь упщлэ мащлэкӀэ къэзыщӀэм текӀуэныгьэр къыхьа мэхьу!

Офис узщылажьэр?

Уи мэзапщӀэр куэдылуэ?

Жэщхэра ущылажьэр?

Іэнэм убгьэдэсу узэрылажьэр?

Зыгьэпсэхугьуэ махуэхэр уи куэд?

Ущылажьэ щыпӀэм хухэха фащэ щыщыптӀэгьэн хуей?

Цыху куэд къыббгьэдэт?

Уи Іэщлагьэр илэжьыну хуейуэ куэд щылэ?

Уи Іэщлагьэм шынагьуэ пыль?

Узэлэжьым уригьээшрэ?

Уи Іэщлагьэм удихьэхрэ?

Г. Дохутыр ухьун щхьэклэ дэтхэнэ дерсхэр джын хуей?

Дерс псори тфӀэмыфынкӀи хьунщ. Ауэ иужьклэ дызыхуей Іэщлагьэхэм папщӀэ дерс зыбжьанэхэм дыщыгьуэзэн, абыхэм итхэр зэдгьэщӀэн хуейщ. Фэрклэ дэтхэнэ Іэщлагьэхэм папщӀэу дэтхэнэ дерсхэм пщӀэ щилэ? Гуэгьу зыхуэфӀщ.

Дерсхэр

Физикэ

Математикэ

Химие

Инджылысыбзэ

Бийологие

Анэдэльхубзэ

Сосйологие

Таурыхь

Музикэ

СурэтыщӀ

Компютер

Географие

Физкултурэ

Іэщлагьэхэр

Щыпэ щлэтӀысхьэгьу егьэджакӀуэ

Дохутыр

Адвокат

Компютер хуэлэзэ

Гитарэ еуэ

СымаджэкӀэлъыплъ

ТхакӀуэ

ЗэлущакӀуэ

СурэтыщӀ

ЩӀэныгьэлӀ

Психолог

ТхьэбзащӀэ

Е. Сисэнэхьат къашлэ.

Зы сэнэхьат къызфыхэшъух. Шъуиныбджэгъу упчлэ 15-клэ къышъоупчыщт, етланэ къыхэшъухыгъэ сэнэхьатыр къышлэщт. Къызклэупчлэрэ упчлэмэ е "ары" е "хъау" джэуапэу ешъутыщт. Анахь упчлэ маклэклэ сэнэхьатыр къэзышлэрэм теклоныгъэр къыхыщт!

Офис уцэлажъа (Офиса уцшылажъэрэр)

Уимэээ лэжъапклэ ина?

Чэщым олажъа?

Іанэм уклэрыса?

Зыгъэпсэфыгъо уахътэр бэу уила?

Униформэ зыщыплъэн фая?

Цыфыбэ ухэтэу олажъа?

О уилофклэ лэжъэнэу фаеу цыфыбэ щыла?

Уилоф щынагъо хэла?

Уилоф зэщыгъуа?

Уилоф стресс хэла?

Уилоф чэфа?

Ф. Доктор ухъуным пае сьд фэдэ дерса узэджэн ищыклагъэр?

Дерс пстэури тиклэсэшъуцтэп. Ау тапэклэ тшлэнэу тызфэе сэнэхьатым пае дерсэу щылэхэм ащыщхэр дэгъоу тшлэн фая. Сьд фэдэ сэнэхьатым пае сьд фэдэ дерса къыхэпхын фаер. Зэфэшъухыс

Дерсхэр

Физика

Хьисапыр

Химиер

Инджылысыбзэ

Биологиер

Ньдэльфыбзэр

Социологиер

Тарихъыр

Музыкэр

Сурэтыр

Компьютерыр

Географиер

Спортыр

Сэнэхьатхэр

Пэублэ еджаплэм иегъэджаклу

Доктор /лазэ

Очыл

Инженер

Гитарист

Сымэджаплъ

Тхакло

Архитектор

Сурэтышл

Іоф къегъэжъакло

Психолог

Шхынзехь

2. Лъабжьэм щӀэт табилицэм фыхӀплӀэ. Лъабжьэм щӀэт упщӀӀэхэм жӀуап ефт.

Зы тхьэмахуэм и дерсхэм и тхьэмахуэгъӀпс.

махуэ	1.дерс	2.дерс	3.дерс	4.дерс	5.дерс	6.дерс
блыщхьэ	математикэ	математикэ	гъащӀӀэгъӀпс	гъащӀӀэгъӀпс	музикэ	лъэрыщӀӀэ
гъубж	спорт	спорт	лъэрыщӀӀэ	лъэрыщӀӀэ	лъэрыщӀӀэ	музикэ
бэрэжьей	гъащӀӀэгъӀпс	гъащӀӀэгъӀпс	анэдӀӀхубзэ	анэдӀӀхубзэ	сурӀт	сурӀт
махуэку	анэдӀӀхубзэ	анэдӀӀхубзэ	инджылысыбзэ	инджылысыбзэ	математикэ	математикэ
Мэрем						

1. НэхьыфӀ дыдӀэу ффӀӀӀ, фыдӀӀэхьӀх дерсыр дӀтхӀнӀра? Сыт щхьӀӀӀ?

2. Зий ффӀӀӀмыфӀ дерсыр дӀтхӀнӀра? Сыт щхьӀӀӀ?

3. Мы програмӀм теухуауӀ дӀтхӀнӀ махуӀэр зӀшыгъуӀ?

4. Мы програмӀм теухуауӀ дӀтхӀнӀ махуӀэр гушхуӀэгъуӀ?

5. Мэрем махуӀэм и програмӀр дапхуӀдӀ хьуну фыхуеин?

СурӀтым и гъусӀуи лъабжьӀэм щӀӀэт табилицӀэри кьӀӀгъӀӀсӀбӀпыфынщ.

ЩапхьӀ: ӀнӀнӀхӀм я щӀыӀум дытегъуӀӀхьӀн хуейкьым.

(- / +)

УнӀ лӀжьыгъӀ / игъуӀу щӀын
 ПсӀӀӀӀн зыӀыгъӀӀсын
 ӀзуӀӀӀауӀ щӀын
 ЗӀгъуӀсӀу лӀжьӀн
 телефон / кьӀӀгъӀӀсӀбӀпын
 КьӀӀгъуӀвӀн
 И тӀысыӀӀӀ тӀысын
 ПсӀӀӀӀӀ зӀпыудын

2. Ыхэ члэт таблицэм шъуепль, упчлэхэм джэуап къяшъут.

Зы тхьамафэм идэрс програм.

Мафэ	1. Дерс	2. Дерс	3. Дерс	4. Дерс	5. Дерс	6. Дерс
Блыпэ	Хысап	Хысап	Социальнэ шлэныгъэр	Социальнэ шлэныгъэр	Музык	
Гъубдж	Спорт	Спорт				
Бэрэскэжый	Социальнэ шлэныгъэр	Социальнэ шлэныгъэр	Ныдэльфыбэ	Ныдэльфыбэ	Сурэтшын	
Мэфэку	Сурэтшын	Сурэтшын	Инджылызыбэ	Инджылызыбэ	Хысап	
Бэрэскэшху						

1. Анахь шъуикласэу, нахь чэфэу шъушырэ дерсыр тара? Сыд пае?
2. Сыд фэдэ дерса анахь уимыкласэр? Сыд пае?
3. Программэу кэатыгэмклэ сыд фэдэ мафэм нахь уригъээщра?
4. Программэу кэатыгэмклэ сыд фэдэ мафэр нахь чэфа? Орклэ мы програмэм та мафэр нахь чэф?
5. Бэрэскэшхо мафэм уипрограммэ сыд фэдэ хъунэу уфая?

Сурэтым еплъ, таблицэм ит гущылэхэр кыызфэгъэфед. Щысэ: Еджэкlo ланэм утегуальхъэ хъуцтэп.

(- / +)

Унэмклэ гъэцэкlэн / игъом шлын
Гущылэ тын
Макъэ пылуклын
Зэдэлэжьэн
Телефоныр гъэфедэн
Класэу кээнэн
Тысын / Пхъэнтлэкly кlyхь
Гущылэр зэпыутын.

3. Лябжьэм щіэт еджапІэ пэц сурэтым фепль. Фэркіэ сыт хуэдэ мыхъумыщІагъэ щыфльагъурэ? Фэркіэ зэрыхъун хуей еджапІэ пэц хабзэхэр фтхы.

.....

.....

.....

.....

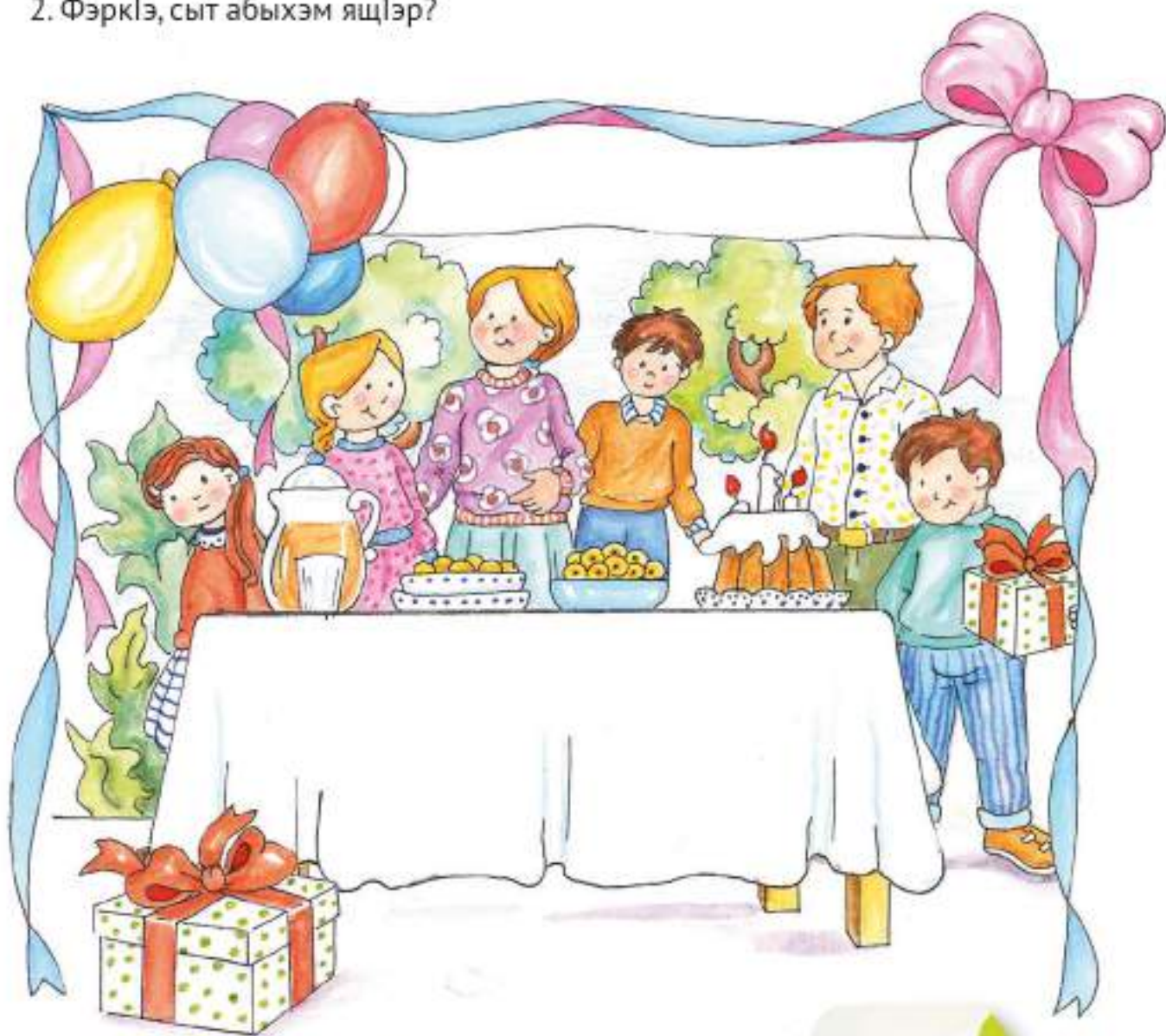
.....

.....

ЕЩАНЭ ТЕМЭ. МЕСАЖ СИІЭЦ

- 1 А. Лъабжьэм щіэт сурэтхэм фепль. Сытхэр фльагьуми кьывбгьэдэт фи ныбжьэгьум жефіз.

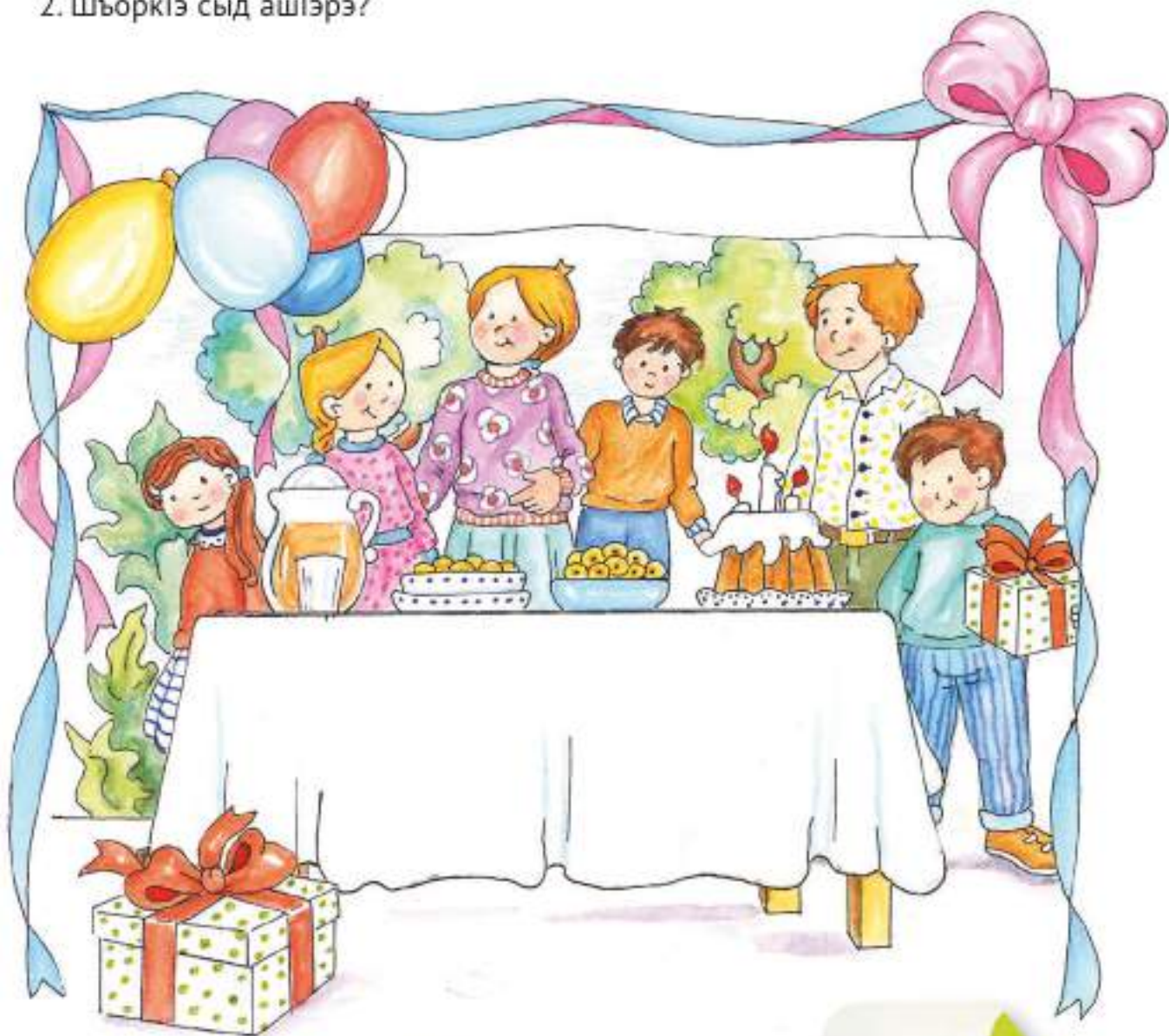
1. Щіалэгьауалэр дэнэ щыіэ?
2. Фэркіз, сыт абыхэм ящіэр?

ЯЦЭНЭРЭ ДЕРС. МЕСАЖ СИИ

1 А. Үлхэ члэт сурэтхэм шьюяплъ ыкли шьюльэгьухэрэр шьюиньбджэгьухэм яшьюуу.

1. Ньбжьыклэхэр тыдэ щылэха?
2. Шьорклэ сьд ашлэрэ?

В. Псалъэхэмрэ сурэтхэмрэ гуэгуэ зыхуэфщI.

Телефон

Къыщыхъуа махуэ

Месаж

Егъаблагъэ тхыль

Жып телефон

ХуэгүфIэн

1

3

2

4

5

6

В. Гуцылэхэмрэ сурэтхэмрэ зэфэшъухьыс

Телефон

Къызыхъугъэ маф

Егъэблэгъэ тхыль

Мобилнэ Телефон

Месаж

ФэгүшӀон

1

3

2

4

5

6

С. Псалъэхэм елэжын.

А. Укыщыхуа махуэр сыт шыгъуэ?

В. 2002 гъэм, фокладэм и 25-ым. Укыщыхуа махуэр сыт шыгъуэ?

а.

Шышылэ							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
							1
2	3	4	5	6	7	8	
9	10	11	12	13	14	15	
16	17	18	19	20	21	22	
23	24	25	26	27	28	29	
30	31						

Мэзае							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
		1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12	
13	14	15	16	17	18	19	
20	21	22	23	24	25	26	
27	28						

Гъатхэлэ							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
		1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12	
13	14	15	16	17	18	19	
20	21	22	23	24	25	26	
27	28	29	30	31			

Мэлыжыыхь							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
						1	2
3	4	5	6	7	8	9	
10	11	12	13	14	15	16	
17	18	19	20	21	22	23	
24	25	26	27	28	29	30	

Накыгъэ							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30	31					
30	31						

Мэкууэгъуэ							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
			1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11	
12	13	14	15	16	17	18	
19	20	21	22	23	24	25	
26	27	28	29	30			

Бадзэуэгъуэ							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
					1	2	
3	4	5	6	7	8	9	
10	11	12	13	14	15	16	
17	18	19	20	21	22	23	
24	25	26	27	28	29	30	
31							

Шыщхьэлэ							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
	1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30	31				

Фокладэ							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
				1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10	
11	12	13	14	15	16	17	
18	19	20	21	22	23	24	
25	26	27	28	29	30		

Жэпуэгъуэ							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
						1	
2	3	4	5	6	7	8	
9	10	11	12	13	14	15	
16	17	18	19	20	21	22	
23	24	25	26	27	28	29	
30	31						

Щаклуэгъуэ							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
		1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12	
13	14	15	16	17	18	19	
20	21	22	23	24	25	26	
27	28	29	30				

Дыгъэгъазэ							
бл	гъу	ба	на	на	щ	тхы	
					1	2	3
4	5	6	7	8	9	10	
11	12	13	14	15	16	17	
18	19	20	21	22	23	24	
25	26	27	28	29	30	31	

2. Лъабжьэм щӀэт гъэхэр тхыгъуэ фтхы.

2002 МинитӀрэ тӀурэ

1995 Минрэ щибгъурэ бгъущӀрэ тхурэ

2005 МинитӀрэ

1986 Мин

1973

2017

1864

1864 накыгъэ 21 - Минрэ щийрэ хыщӀрэ плырэ илъэс, накыгъэ мазэм и тщӀорэ зырэ махуэ.

С. Гуцылэ Зехьакі.

а. Сыдигьуа укызыхьугьэ мафэр?

б. Юныгьо и-25-м 2002-рэ ильэсым. О укызыхьугьэ мафэр сыдигьуа?

а.

Щылэ						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Мэзай						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

Гьэтхапэ						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Мэлыльфэгьу						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Жьоныгьуакі						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				
30	31					

Мэкьуогьу						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Бэдзэогьу						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Шышьхьэлу						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Юныгьо						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Чьэпыогьу						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Шэклогьу						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Тыгьэгьаз						
бл	гьу	ба	ма	бало	нф	тхьа
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

2 Ыхэ члэт ильэсхэр кьэшьутх.

2002 Минитлурэ тлурэ

1995 Минрэ шыьбгьурэ тлокиплырэ пшыкьлутфырэ

2005 Минитлурэ

1986 Минрэ

1973

2017

1864

1864 Жьоныгьуакі 21 - Минрэ шыьирэ тлокишрэ плырэ ильэс, Жьоныгьуакі мазэм и тлокишрэ зырэ маф.

.....

3 2. Лъабжьэм тхыгъэу щӀэт бжыгъэхэр фтхы.

Минрэ щибгъурэ хыщӀрэ тхурэ 1965

Минрэ щибгъурэ блыщӀрэ хырэ

МинитӀрэ пщыкӀуплӀрэ

МинитӀрэ щэрэ ищӀрэ бгъурэ

D. Хэт, сыт щыгъуэ къэхъуа?

Фи класэгъухэм феупщӀурэ лъабжьэм щӀэт табилицэр из фщы. ИужькӀэ фи зэдэджьэгъухэм теухуауэ къэфхутахэр псальэухаурэ физэдэгъуашэ.

Си ныбжьэгъум и цӀэр	Къыщыхъуа махуэр	Къыщыхъуа мазэр	Къыщыхъуа гъэр

Ди еджэщым зы махуэм къэхъуауэ ныбжьэгъу щӀэсщ.
..... мазэм къэхъуауэ ныбжьэгъу щӀэсщ. Сэр нэхърэ нэхъапэ къэхъуауэ
ныбжьэгъу щӀэсщ. Ди класым нэхъыжь дыдэу щӀэс еджакӀуэр
.....'щ. Ди еджэщым нэхъыщӀэ дыдэу щӀэс еджакӀуэр'щ.
..... мазэм къэхъуауэ зыри щӀэскъым. рэ
..... рэ зы махуэм къэхъуахэщ.

3 2. Ыхэ члэт ильэсхэр пчъагъэкӀэ къэшъутх.

Минрэ шъибгъурэ тӀокӀишрэ тфырэ 1965

Минрэ шъибгъурэ тӀокӀишрэ пшыкӀутыхрэ

МинитӀурэ пшыкӀуппӀырэ

МинитӀурэ шъэрэ тӀокӀиппӀырэ бгъурэ

D. Хэт, сыдигъо къэхъугъ

Уикласс ис уиныбджэгъухэм кызыхъугъэ мафэмкӀэ яупчӀ Ахэр гъэфедээ гушыӀэ ухэу къэтыгъэхэм якӀурэр ахэгъэуцу.

Уиныбджэгъу ицӀ	Кызыхъугъэ мафэр	Кызыхъугъэ мазэр	Кызыхъугъэ ильэсыр

Сикласс а зы мафэм къэхъугъэ нэбгырэ.....ис..... мазэм къэхъугъэ нэбгырэ.....ис. Сапэ къэхъугъэ нэбгырэ.....ис. Сапэ къэхъугъэ нэбгырэ.....ис. Сикласс анахыжъэу ис еджакӀор ары. Сикласс анахыкӀэ ис еджакӀорары..... мазэм къэхъугъэ зи исэп..... ыкӀи а зы мафэм къэхъугъэх.

Е. Пэрытрэ Жансетрэ «Дыщэпс Кафем» щлэсхэщ. Пэрыт кыыщыхуа махуэм теухуа зэлушцэм, Жансетыр ирегъэблагъэ. Лъабжьэм щлэт уэршэрым псынщлэу фэджэ.

1. Хэт кыыщыхуа махуэм и зэлушцэ?
2. Кыыщыхуа махуэ зэлушцэр дэнэ кыыщыхуну?

Пэрыт : Жансет! тхэмахуэклэм зы програмэ уилэ?

Жансет : Зэклэ зы програмэ силэкъым.

Пэрыт : Къаклуэ тхэмахуэ щэбэт махуэр Жан кыыщыхуа махуэщ. Ридадэрэ сэрэ, ар щымыгъуазэу зэлушцэ зэхыдошэ. Укъэклуэн?

Жансет : Сынэклуэнщ нытлэ. Сфлэфыщэу. Сызэребгъэблэгъам щхъэклэ фыщлэ пхузошцл. Дэнэ щыхунур?

Пэрыт : Ридадэхэ къуажэм щылэ я унэм и хадэм щеклуэклынуш.

Жансет : Дэгъуэщ! Сыныщыклуэклэ сэ сыт нэхъмэ хуну?

Пэрыт : Тортрэ ефэн гуэрхэр дэ кыызэдгъэпэщынуш.

Жансет : Дагъэрыжьэхэри сэ зэзгъэпэщынщ арамэ. Си анэм и дагъэрыжьэхэр лэфыщэ мэху.

Пэрыт : Мис мыр фыщэ хуашц! Зэредгъэблэгъэн тхылъхэри зэзогъэпэщ. кыддеджэхэм естынуш.

Жансет : Сэ егъэблэгъэн тхылъ кыызэлтын хуейкъым. лупщлу адресымрэ и сыхъэтымрэ месажу кыисхуегъэхь. Сэ игъуэу абы сыщылэнщ.

Пэрыт : Фыщэщ! Дызэрылъагунщ.

Е. Пэрытрэ Жансэтрэ кафэу Дышэпс члэсых. Пэрыт, Жансэт зэхахьэм кыырегъэблагъэ. Кызыхъугъэ мафэр хагъэунэфыкыщт. Ыхэклэ къэтыгъэ диалогум псынклэу шъуадж.

1. Хэт кызыхъугъэ мафэр ыгъэмэфэкыщт?
2. Кызыхъугъэ мафэр тыда щыхагъэунэфыкыщт?

Пэрыт : Жансэт тхъамафэм ыклэм зыгорэ пшлэнэу гухэль уила?

Жансэт : Джырэклэ зи гухэль силэп.

Пэрыт : Къэклощт тхъамафэм шэмбэтым, Жан кызыхъугъэ маф. Ридадэрэ сэрырэ дгъэгушлоным пае зэхахьы фэтэшлы. Укъэклощта?

Жансэт : Адэ сыкъэклощт. Сигонэ дэдэу. Укыызэрэсэджагъэмклэ опсэу.Тыдэ щылэщт.

Пэрыт : Ридадэ иунэу чылэм дэтым ищагу щыхъущт.

Жансэт : Сыдэу шлагъуа! Сыкъакло хъумэ сэ сыд къэсхьымэ хъуцтыр?

Пэрыт : Тортумрэ шьонхэмрэ тэ дгъэхъазэрыщт.

Жансэт : Ащыгъум дэгъэрыжьэхэри сэ къэсшын. Сянэ идэгъэрыжьэхэр lashly дэдэ мэхъух.

Пэрыт : Мыр дэгъу дэдэ хъугъэ! Егъэблэгъэ тхылыи сэгъэхъазыр, икласс ис еджаклохэм яастыщт.

Жансэт : Сэ егъэблэгъэ тхыль кыисэптын ищыклагъэп. Сыхъат пчъагъэмрэ адрэсымрэ зэхэфыгъэу месаж кыисфегъэхь. Сэ ащ сыкъэклощт.

Пэрыт : Дэгъу !тызэрэльэгъун.

Уэршэрыр зэ феджэжи упщлэхэм жэуап ефт:

1. Жан зэлушлэм щыгъуазэрэ?
2. Жан зэлушлэм клуэну?
3. Зэлушлэм сыт щашхыну?
4. Жансет и ныбжьэгъум и адресыр дауэ зэригъэщлэну?

Г. Бзэзехьэклэ лэжьыгъэ.

Егъэблэгъэныр дэщтэн.

Пэрыт : "Зэлушлэм унэклуэн?"

Жансет : Сынэклуэнщ нытлэ. Сфлэфыщэу. Сызэребгъэблэгъам щхьэклэ фыщлэ пхузошл. Упсэушхуэ.

Г. Сурэтым фепль. Фемыдалуэ ипэ упщлэхэм жэуап ефт.

1. Пэрыт хэт иригъэблагъэр?
2. Пэрыт и ныбжьэгъур, кыщыхъуа махуэм теухуа зэлушлэм къэклуэну ?

Иджы федалуи фи жэуапхэм фыклэлъыплъыж.
Зэ фэдэлэуэжи упщлэхэм жэуап ефт:

1. Анзор дэнэ щылэ?
2. Щэбэт махуэм Анзор и програмэр сыт?

Диалогум джыри зэ шъуедж ыкӀи упчӀэхэм джэуап кӀяшъут:

1. Жан зэхэхьам икӀэбар ешӀа?
2. Жансэт зэхэхьым кӀоцта?
3. Сьд зэхэхьэм ашхыцтыр?
4. Жансэт иныбджэгъу иандрэс сьдэуцтэу зэригӀэшӀэцт?

Г. Бзэ зехьакӀ.

ЕгӀэблэгӀэныр кӀабыл шӀын.

Пэрыт : Зэхэхьым укӀэкӀоцта?

Жансэт: Адээ ськӀэкӀоцт . Сигопэ дэдэу. УкӀызэрэсэджагӀэмкӀэ опсэу.

Г. Сурэтым шъуепль. Шъуемыдэлүзэ упчӀэмэ джэуап кӀяшъут.

1. Пэрыт хэт ригӀэблагӀэрэр.
2. Пэрыт иныбджэгъу зэхэхьым кӀэкӀоцта?

Джы шъуедэлү ыкӀи шъуиджэуапхэр шъуупльэкӀужь.
Джыри зэ шъуедэлү ыкӀи упчӀэхэм джэуап кӀяшъут:

1. Анзор тыдэ щыӀа?
2. Щэмбэт мафэм Анзор сьд ипрограмэр?

Г. БээехьэкIэ

Егъэблэгъэныр дэмыштэн.

Анзор Жан кыыхуитха тхылъым феджэ.

Си Псэу Жан,

Укыщыхъуа махуэмкIэ сынохъуэхъу!
Сыуигъусэну сыхуейнт, ауэ сыхэтын
хуейуэ зы хъэгъуэлIыгъуэ дилэщ. Абы
щхъэкIэ уи махуэм сынэклуэфакъым.
Уи ныбжьэгъухэм я гъусэу зэман дахэ
бгъащIэу си гугъэщ.

Уи ныбжьыщIэм уузыншэу, гупсэхуу
уитыну сынохъуэхъу.

Анзор

Пэрыт : ЗэлущIэм унэклуэн?

Анзор : Си гуапаштэ, ауэ сынэклуэфынкъым. Сыхэтын хуейуэ зы хъэгъуэлIыгъуэ щылэщ.

Н. Фырагъэблагъэу фыздэмыкIуэфэ зы зэлущIэ къэвгупсыс. Иджы а фи ныбжьэгъум фызэрымыкIуэфар кыфхуигъэгъуну месаж хуэфтх.

Си Псэу

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Г. Бээ зехьакI

Егъэблэгъэныр къабыл мышын.

Анзор Жан фитхыгъэ тхьапэм шъуедж.

Шу слъэгъоу Жан,

Укызыхъугъэ мафэмкIэ сыпфэгущо!
Уадэж сыщыIэнэу лъэшэу сыфэягъ
шъхьае тыщыIэн фаеу джэгу горэ тил. Ащ
пае уизэхахъэ сыкъэкIошъугъэп. Сэгугъэ
уиныбджэгъухэмрэ орырэ уахътэр дэгъоу
жъугъэкиуагъэу. Ныбджэу узэрыхъагэмкIэ
псэуныгъэрэ рэхъатныгъэрэ уиIэнэу
сыпфэлао.

Анзор

Пэрыт : Зэхахъым укъэкIоштэ?

Анзор : Лъэшэу сыфэягъ, ау сыкъэкIошъущтэп. СыщыIэн фаеу джэгу горэ щыл.

Н. Шъурагъэблэгъагъэу шъумыкIошъугъэу зы зэхэхъа горэм шъуегупшыс.

Джы дэдэ а уиныбджэгъу узэрэмыкIоштым иушъхъагъу мэсаж фэтх:

Шу слъэгъоу

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ЕПЛИАНЭ ТЕМЭ. ДУНЕЙР ИХЪУРЕЯГЪКІЭ КЪЭКІУХЪЫН

А. Лъабжьэм щіэт сурэтым сыт шыфлъагъурэ? Мы къэфаклуэ гупыр фціыхурэ? Гупым сыт шыгъуэ, дэнэхэм зыкъыщагъэлъэгъуэну?

ДУНЕЙР ИХЪУРЕЯГЪКІЭ КЪЭКІУХЪЫН

В. Зэджэн.

Нальмэс Къэфаклуэ гупым теухуауэ шыгъуазэ фызыхуэхъунухэм фыкъеджи лъабжьэм щіэт упщіэхэм жэуап ефт.

Лъэпкъым и гъащір, и културэр, и таурыхъэр и къэфэхэрү жалэ хъунщ. Сыт шыгъуэ зыкъэдгъэлагъуэми ди фащэхэр, ди къэфэхэр, ди таурыхъэр, ди културэр зэрагъэлагъуну къыткІэлыплъыну къаклуэ цыхубэр дилэщ. Дэ къыщыткІэлыплъкІэ и захуэр ухуеймэ ди блэклар къыддалагъуэ. Дэ тщіэуэ длэжь закъуэр, пасэрей ди културэр, ди къэфэхэр, ди пшыналъэхэр нобэрей къэгъэлъэгъуапІэм къехъэлэнырщ. Нальмэсыр, лъэпкъ къэфэхэм и хъумақлуэщ; ахэр къызыхэкІахэр зэщІекъуэ, езым и гупсысэкІэр хельхъэри къегъэлагъуэ. Къэфаклуэ гупыр, 1936 гъэм Мейкъуапэ щаухуащ. А махуэ лъандэрэ дунейм и щыпІэ куэдым я къэфэкІэхэр къыщагъэлъэгъуащ, тыгъэ куэди къыхуагъэфэщащ.

Жалэ уэрэдхэм пасэрей цыхубэ къэфэхэри пшыналъэхэри хэтщ. Мы къэфэхэр егугъуэрэ гъэхъзыра лъэпкъ фащэхэмкІэ къагъэлагъуэ. Фащэ дахэхэр зэкІу къэфаклуэхэм ящыгъмэ кІэлыплъхэр арыххэу дехъэхри гъэлъэгъуэныр икІэ нэсыху я нэр къатонэ. Нальмэсым и къэгъэлъэгъуэ псори гум икІыжыгъуейщ. КІэлыплъхэм ягу къинэну гум шызэхашІэ теплээгъуэхэр гум имыкІыжу къахуегъанэ. Нальмэсым къэралыгъуэ куэдым зыкъыщигъэлъэгъуащ. Урысейм, Тыркүм, Йорданым, Сирием, белгиием, Германым, Францием хуэдэу. Иджыпсту мы гупым къэфаклуэ 70 хэтщ, абыхэм я ныбжьыр ехъеуэу 20 хуэдизщ.

яплэнэрэ дэрс. ДУНАЕ КЪЭКИУХЬ

А. Ыхэ члэт сурэтым сьд хэшьюлагьорэ? Мы къэшьюакио купыр шьюинэлуаса? Къэшьюакио купым та уахьтэм тыдэ лъэгьу къыщагьэльэгьощт?

ДУНАЕ КЪЭКИУХЬ

В. Еджэн.

Налмэс къэшьюакио купым фэгьэхьыгьэ, шыгьуазэ узыщыщт информацие шьюедж ыки ыхэ члэт упчлэхэм джэуап къяшют.

Щылэныгьэр, културэр, лъэпкъым фэгьэхьыгьэ пшысэхэр къашьоклэ къэтэгьэлагьо. Зэклэ тикъэгьэльэгьонхэм, тлъэпкъ ищыгьынхэр, тикъэшьюаклэхэр, типшысэхэр, тикултурэ зэрагьэльэгьунэ къакиоу къытэплыхэр бэ. Шыпкъэр площтмэ тэ къытэплыхэ зыхьуклэ, титарихь альэгьух. Тэ тшлэрэ закьор ижэрэ тикултурэ, тикъашьохэр, тиорэд мэкьамэхэр непэ пчэгум къилхьаныр ары.

Налмэс лъэпкъ къашьохэм якъэухьумакиу; ахэмэ яхьишьэхэр къеугьои, зэхефы ыки пчэгум къырельхэ. Къэшьюакио купыр 1936 илъэсым Мыекьуапэ щызэхашагь. А мафэм щегьэжьагьэу дунаем ичлыпэ зэфэшхьафхэм яхореграфие къыщагьэльэгьуагь ыки шлухьафтын бэ дэдэ къыхьыгь.

Зыми темыхыгьэ лъэпкъ къашьохэр ыки мэкьамэхэр тирепэртуарклэ тилэх. Мы къашьохэм атегьэпсыхьагьэу фэсакьызэ агьэхьазырыгьэ шыгьынхэмклэ къагьэлагьо. Къэшьюакио лэзэхэм шьошэ дахэу ащыгьхэм еплыхэрэр ашлогьэшлэгьонэу зэу зыпещэх къэгьэлагьэоньыр клиафэ нэс еплых. Налмэс иконцертхэр зэклэ пщымыгьупшэнэу щыт. Еплыхэрэм гукъэклыж гьэшлэгьонхэр къафегьанэ.

Налмэс непэ къызнэсыгьэм хэгьэгу пчягьэмэ концерт къащитыгь. Гущылэм пае Урысыем, Тыркуем, Иорданыем, Сирием, Белгиием, Германием, Францием. Къэшьюакиоу 70 хэт ыки къэшьюакиохэм аныбжь гурытымклэ илъэс 20.

Упщлэхэр:

- a. Нальмэсыр сыт шыгъуэ щаухуар?
- b. Нальмэсым дэтхэнэ къралыгъуэхэм зыкыщагъэльэгъуа?
- c. Нальмэсым иужь дьдэу дэнэ зыкыщигъэльэгъуа?
- d. Нальмэсым и къафэхэм сытхэр къалуатэрэ?
- e. Нальмэсым къэфаклуэ дапщэ кыщыфэрэ?
- f. Нальмэсым кыщыфэн щхъклэ ныбжьыр дапщэ хьун хуей?

1 Псалъэ лэжьыгъэ

Тхыгъэм хэту и лъабжьэр щлэтхъа псалъэхэр захуэрэ мызахуэрэ псалъэхам фыкъеджэурэ, кърарыклхэр хуэфэщэнклэ къэвгъуэти гъэгъу зэхуэфщл.

1. Зыкъэгъэльэгъуэн	A. Зэфлэклы кыпэклуэ фыщлэ
2. Клэлыплаклуэ	B. Шыгъупщэгъуей
3. Зыхъумэ	C. Хузэфлэкл
4. Къэфаклуэ гуп	D. Зы жылэм и фэепль културэ къафэ
5. Хореографиие	E. Къэфэн папщлэу зэгъуэва кызырыгуэкл
6. Жылагъуэ къафэ	F. Зыгуэрым и лупльтеплъэхэр хъумэн
7. Лъапэлэсэ	G. Зы лэщлагъэм хуэлэзэ хьун
8. Шыгъупщэгъуей	H. Къафэклэ зэгъэпщын
9. Тыгъэ	I. Клэлыплаклуэ

C. Щлэдэлун.

1. Пэрыт, Нальмэсым Дунейр къэклухьын сурэтышхуэр Жансетрэ и адэмрэ ядогуашэ. Уэршэрым федалуи упщлэхэм жэуап ефт.

- a. И адэм Нальмэсыр илъэс дапщэ ипэ илъэгъуа?
- b. Налмэсым и нэхь цлэрылуэ япэрей къэфаклуэ нэхьыщхьэр хэт?
- c. Нальмэсым дэтхэнэ къралыгъуэхэм я къэлащхьэхэм зыкыщагъэльэгъуэну?
- d. Хэхэс Адыгэхэр дэтхэнэ къралыгъуэхэм щыпсэурэ?

Упчлэхэр:

- a. Налмэс сыдигъо зэхацагъ?
- b. Налмэс сыд фэдэ хэгъэгуха концерт кызыщитыгъэхэр?
- c. Налмэс аужьэу сыд фэдэ хэгъэгуа концерт кызыщитыгъэр?
- d. Налмэс икъашьохэм сыда кьалатэрэр?
- e. Налмэсым нэбгырэ тхьапца кыщышьорэр?
- f. Налмэсым укыщышьоным пае уныбж тхьапшын фая?

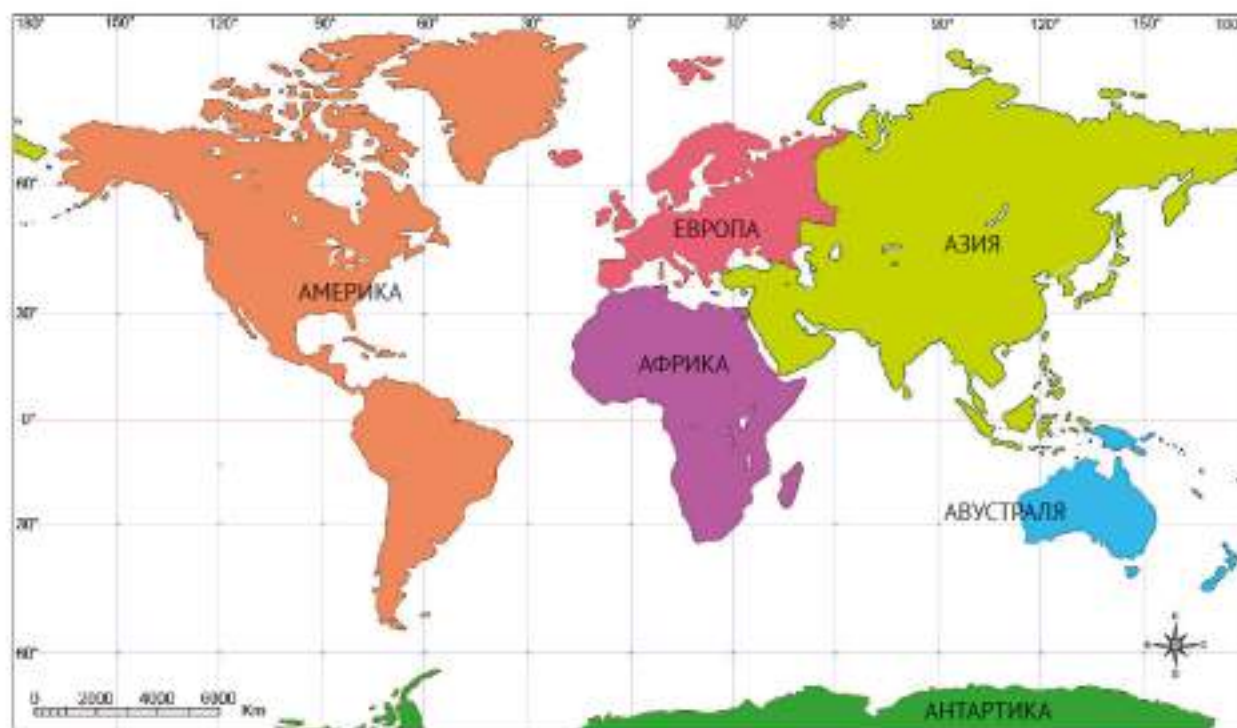
1 Гуцылэ зехьакI

Текстым кыкIлэгъэтхьыгъэ гуцылэхэр зыхэт гуцылэ ухыгъэхэм шыуаджээ гуцылэхэм ямахьанэ кьашьушлэ ыкIи зэфэшъухьыс.

1. Къэгъэльэогу	A. Къэгъэхьэн ыуж кьахьырэ шлухьафтын
2. Епльырэр	B. Щымыгъупщэнэу Iамал зимыI
3. Ухьумаку	C. Перформанс
4. КъэшьокIо куп	D. Лэпкъ гъэнэфагъэм фэгъэхьыгъэ, клтурэм ехьылагъэ кьашьохэр.
5. Хореографии	E. Къэшьоным пае кызыэрэугъоигъэ куп
6. Лэпкъ кьашьу	F. Гъэнэфагъэу зы горэ кызухьумэрэ цыф
7. Iазэ	G. Iоф горэм фэлазэр
8. Пщымыгъупщэн	H. КъэшьуакIэ горэм игъэпсыкI
9. Шлухьафтын	I. Концертым епльынэу клорэ цыфыр

C. Едэлун.

1. Налмэс купым идунае кьэкIлухьэ иафишэ Пэрыт, Жансэтрэ ятэрэ арегъэльээгъу. ЯзэдэгущыIэгъу шыуедэлэу ыкIи упчлэхэм яджэуап кьашьут.
- a. Ильэс тхьапш ыпэкIэ ятэ Налмэс ильэгъугъагъ?
 - b. Налмэс анахь зэльашIэрэ кьэшьокIо шьхьалэу хэта хэтыгъэр?
 - c. Сыд фэдэ хэгъэгухэм якъэлэ шьхьалэхэм Налмэс кьэгъэльээгъон кыщитыщт?
 - d. Хэхэс Адыгэхэр сыд фэдэ хэгъэгухэм ащыпсэухэра?

2. Аргуэру зэ фэдэлүэж; Нальмэсым дэтхэнэ щытыгушхуэхэм, дэтхэнэ къралхэм, дэтхэнэ къралщхьэхэм зыкыщагълъэгъуэну?

ЩЫТЫГУШХУЭ	КЪЭРАЛЫГЪУЭ	КЪЭЛАЩХЬЭ

D. БззехьэкIэ

Илъэс 20 лъандэрэ Нальмэсыр слъагъуакъым.

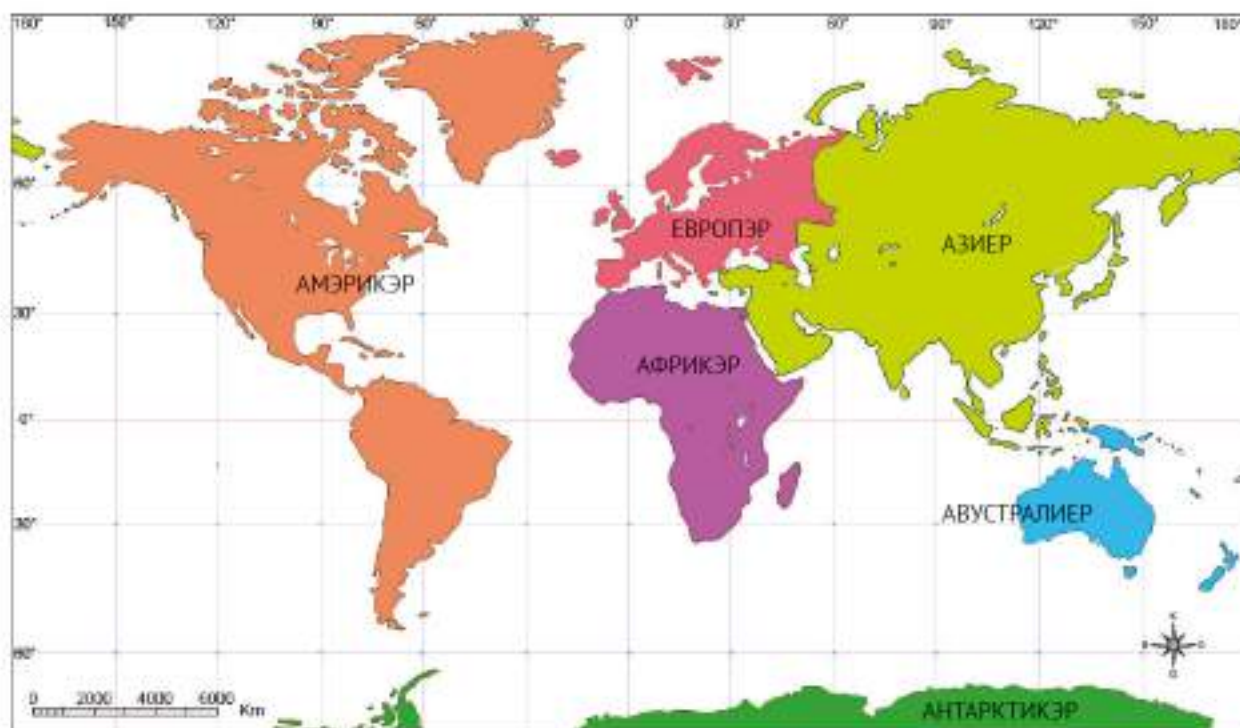

1- Нэгъабэ плъэгъуа? ХьЭУЭ.

2- Илъэси (5-тху) ипэ плъэгъуа? ХьЭУЭ.

3- Иужь дьдэу сыт щыгъуэ плъэгъуа? Илъэс (20-тIощI) ипэ.

4- ИужькIэ зий плъагъужа? Хьэуэ.

2. Джири зэ шьуедэлү; Налмэс сьд фэдэ чыналъэм, хэгъэгум ,кьэлашьхьам концерт кьыщитыгь.

ЧЫНАЛЬ	ХЭГЪЭГУ	КЪЭЛАШЪХЬ

D. Бзэ зехьакI

Ильэс тIокI хьугъэу Налмэс сеплъыгъэп.

1 – ГьэрекIо сеплъыгъа? ХьАУ.

2 – Ильэситф ыпэкIэ сеплъыгъа? ХьАУ.

3 – Ауж дэдэ сьдигъо сеплъыгъ? ИЛЬЭС 20- ТIОКI ЫПЭ.

4 – Джири зэ сеплъыгъа? ХьАУ.

Къул Мухъэмэд, илъэс 40
хъуащи къофэ.

Мухъэмэд къафэу сѳт шыгъуэ шыхуежъар?

Илъэс 40 ипэ.

Мухъэмэд къэфэныр шигъэтыжа?

Нытэ, ауэ куэдрэ Нальмэсым и
гъэлэжъакъуэу шытащ. Иджыхэм културэм
щхъэщыту мэлажъэ.

Зэман куэд лъандэрэ Нальмэсыр слъэгъуакъым. (Иужь дыдэу сѳт шыгъуэ
слъэгъуа? ЗЭМАН КУЭД ИПЭ.)

1995 гъэ лъандэрэ Нальмэсыр слъэгъуакъым. (Иужь дыдэу сѳт шыгъуэ слъэгъуа? 1995
гъэм.)

Дыгъуасэ лъандэрэ уэрэд седэуакъым. (Иужь дыдэу сѳт шыгъуэ седэуа? Дыгъуасэ.)

Е. Псалъэ лэжыгъэ

Налмэсым **щыпэ зыкъэгъэлэгъуитыр** Турциям и къэлащхъэ Анкарауэ, къыкълэлыкъуэуи нэхъ
къалэшхуэ Истамбыл щекълуэкълынущ.

Ещанэ зыкъэгъэлэгъуэныр Америкэм и къэлащхъэ Вашингтон, епланэ зыкъэгъэлэгъуэныр
Нью-Йорк щекълуэкълынущ.

Ебгъуанэу иужьрей дыдэ зыкъэгъэлэгъуэныр Японием и къэлащхъэ Токио щекълуэкълынущ.

1	зы	езанэ
2	тлѳ	етлѳанэ
3	щы	ещанэ
4	плы	епланэ
5	тху	етхуанэ
6	хы	еханэ
7	блы	ебланэ
8	и	еянэ
9	бгъу	ебгъуанэ
10	пщы	епщанэ

Ипэ ититыр

Мыхамэт ильэс 40
(tloklitly) хуугэу кээшю.

Сыдигъо Мыхамэт кээшюныр иублагъа?

Ильэс tloklitly ыпэ.

Мыхамэт кээшюныр ыгъэттылыжыгыга?

Ары. Ау гъэсаклоу бэрэ Налмэс хэтыгъ.
Джы министр Культурэу lof ешлэ.

Бэ шлагъэ Налмэс сыземыплыгыгэр. (Аужь дэдэу сыдигъо сеплыгыг? БЭ ШЛАГЪЭ.)

1995-м шегъэжыагъэу Налмэс сеплыгыгэп. (Аужь дэдэу сыдигъо сеплыгыг? 1995.)

Тыгуасэ шегъэжыагъэу оред седэлугъэп. (Аужь дэдэу сыдигъо седэлугъ? ТЫГЪУАС.)

Е. Гушчылэ зехъакI

Налмэс напэрэ кээгъэлъэгъониты Тыркуем икълэшъхъалэу Анкара етланэ анахъ кээлэ инэу Истанбыл шылэщтых.

Яшэнэрэ кээгъэлъэгъоныр Амэрикем икълэшъхъалэу Вашингтон, яплэнэрэ кээгъэлъэгъоныри Нью -Йорк шылэщтых.

Ябгъонэрэ ыкли аужрэ кээгъэлъэгъоныр Японием икълэшъхъалэу Токио шылэщтых.

1	Зы	Апэрэ
2	Тлу	Ятлонэрэ
3	Щы	Ящэнэрэ
4	Плы	Яплэнэрэ
5	Тфы	Ятфэнэрэ
6	Хы	Яхэнэрэ
7	Блы	Яблэнэрэ
8	И	Яенэрэ
9	Бгъу	Ябгъонэрэ
10	Пшы	Япшэнэрэ

Апэрэиты

Ғ. Зэджэн

КЪЭХЪУА ГУЭРЫМ КЪЫХЭКИА КЪАФЭ

1. Сурэтым кыщыфэ къафэр дэтхэнэ къафэ?

Уджыр пасэрей дыдэ адыгэ къафэхэм ящыщ. Тхэ куэд щыщылэ зманым тхьэлъэлу щаклэ тхьэжыгым и хьурейгьклэ пэублэ къафэу къеуджэклыу шытащ. Илъэс минити зиныбжь Нарт луэрыуатэхэми и пэублэр удж пшынальэращ. Мы къафэр ди нобэм нэхьыбэу джэгухэм и ублагьуэмрэ и ухыгьуэмрэ кыщофэхэ. Уджыр адыгэхэм цыхухьумрэ цыхубзымрэ лэблэклэ зэрыубыдрэ хьурейуэ къафыхь къафэщ. Ныбжьыщлэхэр мы къафэм шызэбгьуроувэ, зэпэхьурейуэ яхуа къафэм дихьэхыу зэрытхьэжхэм и гьусэуи я зэныбжьэгьугьэр ирагьэфлакьуэ. Зэпэщхьэхуэ удж пшынальэхэри шылэщ ауэ кызэрыфэхэр дэни шызэхуэдэщ.

1. И лъабжьэр щлэтхьа псалъэхэм къарыклхэр хуэвгьэфащэ:

a. Тхьэлъэлу	1. Зы щхьэусыгьуклэ екьуэклэ зэлушлэ
b. Ублаплэ	2. Зы луэхум и щлэдзаплэ
c. Клэух	3. Зэбгьурыту лэблэхэр зэрыубыдын
d. Лэблэклэ зэрыубыдын	4. Зы луэхум и ухыгьуэр

Ф. Еджэн

ХЪЫШЪЭ ЗЫХЭЛЬ КЪЭШЪУАКИ

I. Сид фэдэ къашъуа сурэтым итыр?

Уджыр ижэрэ Адыгэмэ якъэшъуакIэмэ ащыш. Тхъабэ диныр ашIош зыщыхъуцтыгъ уахътэхэм тхъаельэу къашъоу агъэфедэцтыгъ. Зы чыгышхор хъураеу къакIухъэээ, ублапIэ къашъоу къэшъоцтыгъэх. Илъэс минитIу зиныбдж Нарт IорыIуатэхэми яублапIэр удж пшьыналъэхэр ары. Мы къэшъуакIэр непэ нахъыбэрэ джэгум иублэгъумрэ иухыгъомрэ къашIы.

Уджыр Адыгэмэ хъульфыгъэмрэ бзыльфыгъэмрэ IаблэкIэ зэрэубытыгъэу, хъураеу къакIухъэээ къашIырэ къэшъуакI. НыбжыкIэхэр мы къашъоу щызэгоуцо, агъэпсыгъэ хъураем зэригъэтхъэжыхэрэм игъусэу язэныбджэгъугъэми хагъахъо. Зэфэшъхъафэу удж пшьыналъэхэр шыл ау икъэшъуакIэ тэки щызэфэд.

1. КIэгъэтхыгъэ гуцыIэхэм ямэхъанэхэр къашъушIэ:

a. Тхъальэу	1. Ушъхъагъу зилэ тьальэу
b. УблапIэ	2. Зы Iофым икIэдзапI
c. КIэух	3. Зэготэу, Iалджанэхэр зэрыдзагъэу
d. IаблэкIэ зэрэубытын	4. Зы Iофым иухыпI

2. Япэхэм уджыр сыт щхьэкIэ ЯщIрэт?

3. Иджыхэм уджыр сыт щхьэкIэ ЯщIрэ?

4. Уджым и щыкIэр сыт хуэдэ?

Г. Зэдэлун

Иджы удж пшыналъэ фэдэлунуц. Удж пшыналъэм и гъусэу жаIэ псалъэхэм и ныкъуэхэр вгъэтэмэмыж.

НАРТ IУЭРЫIУАТЭ

СОСРЫКЪУЭ МАФIЭ КЪЕХЪ

Армэ СосрыкъуапцIэ
Армэ лыфыцIэ гъущыинэ
МыдэкIэ емынэ шу

Нарт шухэр щышэсым
Сосрыкъуэр къакIэрыхуц
Жэщибл махуил уаеми
Уэ, къарищIэкIщ

Уэ, Имыс мафIэ уилэ?
Уэ, Сосым, мафIэ уилэ?
Жынду ЖьакIэ, мафIэ уилэ?

Уэзырмэдж, мафIэ уилэ?
Нэсрэн ЖьакIэ, мафIэ уилэ?

Хьымыщ и къуэ Батэрэз, мафIэ уилэ?

Албэч и къуэ Тотэрэш, мафIэ уилэ?
Нартыдзэуэ ежыхэм
МафIэ зилэ къахэкIкъым.

СосрыкъуапцIэ дызыхэмытым
Дэ дыкъыдежъэнтэкъым
Ар жаIэу зыдэщытым
Сосрыкъуи къэсащ
Уэ, СосрыкъуапцIэ
Ди дыщэ лIэужь, ди лIэужьыфI

Ай хьай сэ силэ

Дээр псори щызэдеклуэм
Сосрыкъуи къагъэгубжьщ

Ихьри псым хидзэжщ.

Н. Удж щыкIэ зэвгъащIэ.

И къафэкIэр; Къафэгъухэр, хьыджэбзыр щIалэм и ижьымкIэ къыщыту, я IэхэмкIэ зэроубыдри зэпэхъурейуэ къефэки хуэдэу ипэкIэ маклуэхэ. ИпэкIэ щыкIуэхэм лъабжьэм щIэтым хуэдэурэ бэкъуэныр ягъэзащIэ.

1. Лъэбакъуэ ; лъакъуэ ижьыр зы лэбакъуэ ипэ.
2. Лъэбакъуэ; лъакъуэ сэмэгур лъакъуэ ижьым идеж.

2. Ыжэрэ уахьтэхэм удж къэшьюаклэр сьд пае агъэфедэщтыгь?

3. Уджыр непэ сьд пае агъэфедэрэ?

4. Удж къэшьюаклэм ихорографие сьд фэда?

Г. Едэлун

Джы удж пшьынальэхэ шьуедэлу. Пшьынальэм къыдалорэ орэдыр фэныкьо гущылэхэмклиз игъэкъужь.

НАРТ ЮРЫУАТЭ

САУСЫРЫКЪО МАШЛО КЪЕХЪЫ

Армэ Сэусырыкьюапцлэ
Армэ лышлуцлэ гьучлынэ
мыдклиз емынэ шыу

Нарт шыухэр зышэсым
Саусырыкьо къаклэрыхь
Чэщибл мэфибл уаеми
О, къарешлэкы

О, Имыс машло уиа?
О, Сосым машло уиа?
Жьындыу Жьаклиз, машло уиа?
Аракъшу, машло уиа?

Нэсрэн жьакл, машло уиа?
Ашэмэз кьо Ашэмэз, машло уиа?

Албэчыкьо Тутарыщ, машло уиа?
Нартыдзэу ежьягъэхэм
Машло зилэ къахэклэрэп
Ным икьюитлуи къэтхьяусхэ
Тэ тымыделэмэ

Ар ало щытхэу
Саусырыкьо къэсыгь
О, Саусырыкьюапцлэ
Ти дышэ лэужь, ти лэужьышлу

Ай хьай сэ си
Машлор ины къафишыгь
Дзэ пстэури зытеклом
Саусырыкьо къагъэгубжьи

Ихьи псым хидзэжьи

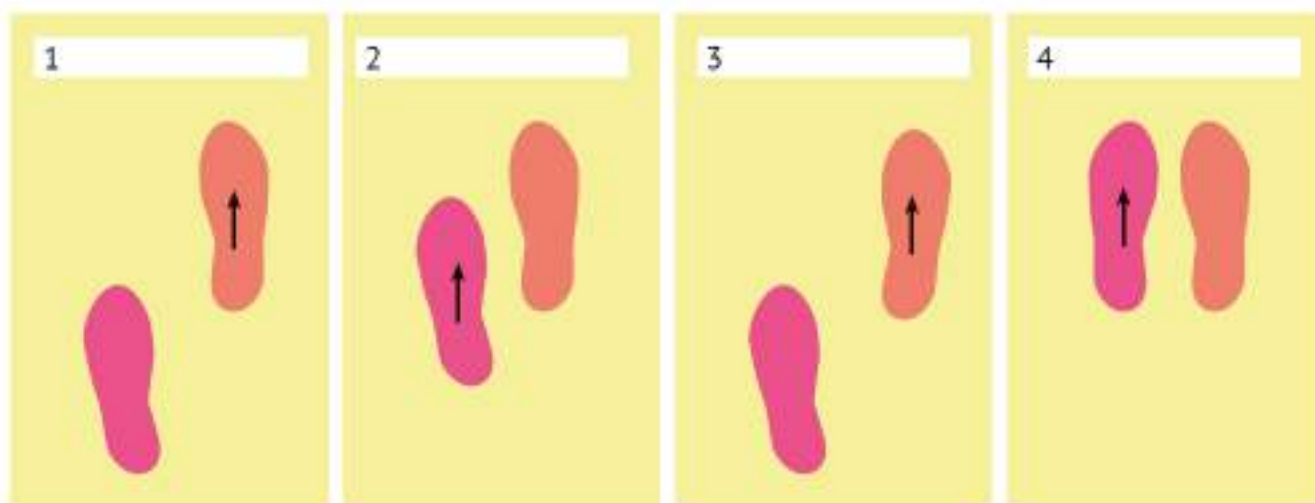
Н. Удж къэшьюаклиз зэжьюгъаш.

Уджым икъэшьюакл; къыздедашьохэрэр (пшьашьэр клалэм иджабгьуклиз щытэу) я лэхэр зэрэубыты ыкли хьураер къашын пае мэклуатэх. Клуатэхэзэ ыхэ члэт сурэтмэ афэдэ лэбэкью азы.

1. лэбэкью; лэбэкью джабгьур зы лэбэкью ипэ.
2. Лэбэкью; лэбэкью сэмэгур лэбэкью джабгьум дэжь.

3. Лъэбакъуэ; Лъакъуэ ижыр ипэ.

4. Лъэбакъуэ; Лъакъуэ сэмэгур лъакъуэ ижым идеж.

I. Зы таурыхъ зиэ нэгъуэщI зы къафэр фи ныбжьэгум жефи и лъэбакъуэхэр зэрыфчынур гурывгъауэ.

Къыхэфхыфыну къафэхэр: къэжыхъ, адыгэ къафэ, апсыуэ, лъапэруш, къафэ къуаншэ

Сосрыкъуэ МафIэ Къехъ

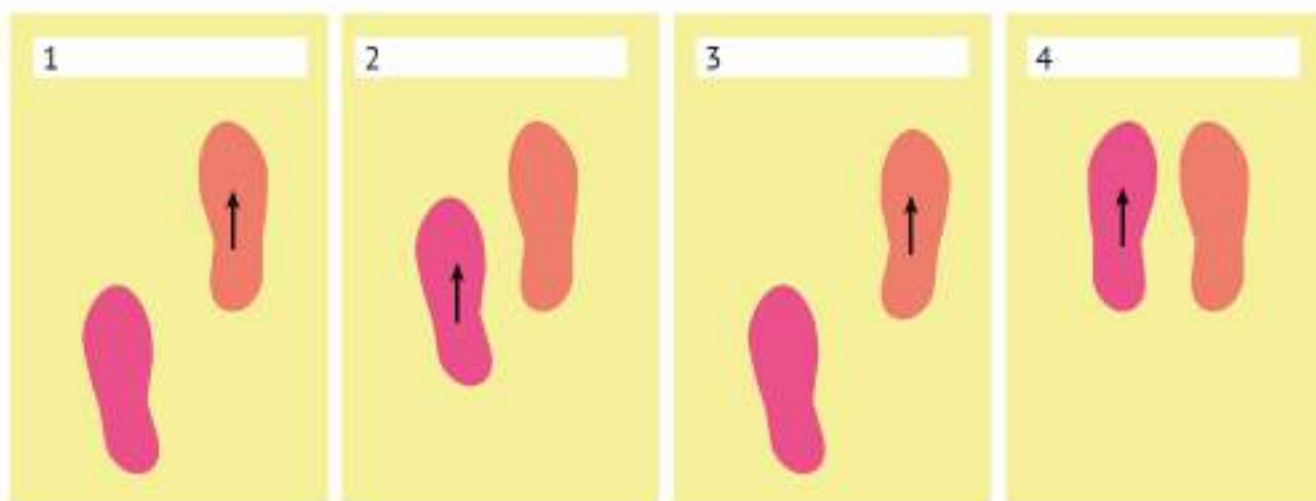
Inst 1

Inst 1

Inst 1

3. Лъэбэкъу; лъэбэкъу джабгъур ипэ.

4. Лъэбэкъу; лъэбэкъу сэмэгур лъэбэкъу джабгъум дэжь.

I. Шьори таурыхъ зыхэль нэмыкI къэшъуакIэ горэ шъуныбджэгъум къыфэшъулуат ыкIи илъэбэкъухэр зэришыщтыр гурыжъугъалу.

Къыхэшъухыщт къэшъуакIэхэр: Чэчэн, къафэ (зэфокIу) Iапсыуа, лъэпэрышъу, къэфэ къуанчэ.

Сосрыкъуэ МафIэ Къехь

Inst 1

Inst 1

Inst 1

НАРТ ІУЭРЫІУАТЭ

Армэ Сосрыкѳуапцэ
 Армэ лыфыцлэ гѳущыынэ
 Мыдэклэ емынэ шу
 Нарт шухэр мэшэс
 Нарт шухэр щышэсым
 Сосрыкѳуэр къаклэрыхуш
 Жэщибл махуил уаеми
 Уэ, къарищлэклш
 Нартыжъхэри илъэпѳыщлэщ
 Уэ езыхэри нызэупщлѳыжщ
 Уэ, Имыс мафлэ уилэ?
 Уэ, Сосым, мафлэ уилэ?
 Жбынду Жъаклэ, мафлэ уилэ?
 Аракъшу, мафлэ уилэ?
 Уэзырмэдж, мафлэ уилэ?
 Нэсрэн Жъаклэ, мафлэ уилэ?
 Ашэм и къуэ Ашэмэз, мафлэ уилэ?
 Хъымыщ и къуэ Батэрэз, мафлэ уилэ?
 Албэч и къуэ Тотэрэш, мафлэ уилэ?
 Нартыдзэуэ ежъахэм
 Мафлэ зилэ къахэккъым.
 Анэм и къуитіри къытхъэусыхэщ
 Дэ дымыделэтэм
 Сосрыкѳуапцлэ дызыхэмытым
 Дэ дыкъыдежъэнтэккъым
 Ар жалэу зыдэщытым
 Сосрыкѳуи къэсащ
 Уэ, Сосрыкѳуапцлэ
 Ди дыщэ ллэужь, ди ллэужьыфл
 Мафлэ щхъэклэ дызэтеулэ
 Ай хъай сэ силэ
 Мафлэр ину къахуищлш
 Дзэр псори щызэдеклуэм
 Сосрыкѳуи къагъэгубжъщ
 Мафлэр зэхидзыжри
 Ихъри псым хидзэжщ.

САУСЫРЫКЪО МАШЛО КЪЕХЪЫ

НАРТ ЮРЫУАТЭ

Армэ Сэусырыкъуапцлэ
Армэ лышлуцлэ гъучлына
мыдклэ емынэ шыу
Нарт шыухэр мэшэс
Нарт шыухэр зышэсым
Саусырыкъо къаклэрыхь
Чэщибл мэфибл уаеми
О, къарешлэклы
Нартыжъхэри илъэплыклэ....
О ежъыхэри зэупчыжъы
О, Имыс машло уиа?
О, Сосым машло уиа?
Жъындыу Жъаклэ, машло уиа?
Аракъшу, машло уиа?
Орзэмэс, машло уиа?
Нэсрэн жъакл, машло уиа?
Ашэмээ къо Ашэмээ, машло уиа?
Хъымыщыкъо Пэтэрээ, машло уиа?
Албэчыкъо Тутарыщ, машло уиа?
Нартыдзэу ежъагъэхэм
Машло зилэ къахэклырэп
Ным икъуитлуи къэтхъаусхэ
Тэ тымыделэмэ
Саусырыкъуапцлэ зыхэмытым
Тэ тыкъыдежъэнэп
Ар ало щытхэу
Саусырыкъо къэсыгъ
О, Саусырыкъуапцлэ
Ти дышэ лэужь, ти лэужьышлу
Машло пае тызэтэлэ
Ай хъай сэ си
Машлор ины къафишыгъ
Дзэ пстэури зытеклом
Саусырыкъо къагъэгубжъы
Машлор зэхидзыжьи
Ихьи псым хидзэжъыгъ

1 Зэдэлүэн

А. Фемыдалуэ ипэ льябжьэм щіэт сурэтым феплыи сытхэр фляагьуми кьывбгээдэс фи ныбжьэгьум жефіэ.

В. Сурэтым аргуэру феплыжи льябжьэм щіэт упщіэхэм фи гуп ныбжьэгьухэмрэ жэуап ефт.

1. Щіалэгьуалэхэр дэнэ щыіэ?
2. Сыт щхьэкіэ абдежым щыіэхэ?

С. Псалъэхэм федалуэурэ сурэтхэмрэ гуэгьу зэхуэфіші.

пльщіэн

шхэн

ляакьуэр іуэнтіэн

іэблэ кьутэн

щыім теджэлэн

ляакьуэр ціэнтхьуэн

унэм щхьэм кьыщырикьуэн

льатэр кьызээіыхьэн

щхьэ уз

іуэщхьун

1 Едэлун

А. Шъуемыдэлү ыпэ ыхэ члэт сурэтхэм шъуяплъ ыкы шъульэгъухэрэр кышъугос шъуныбджэгъу ешъулу.

В. Сурэтым джыри зэ шъуеплъ ыкы ыхэ члэт упчлэхэр шъуикуп хэт шъуныбджэгъухэмрэ шъорырэ джэуап къяшъут.

1. Ныбжыклэхэр тыдэ щылэха?
2. Сыд пае ащ щылэх?

С. Шъуедэлүзэ гущылэхэмрэ сурэтхэмрэ зэфэшъухьыс.

Чыиэ ллэн

хъупцы

лъакьо ушъорэкын

лэлджанэ зэпыутын

унэклоц фыкьоныгъ

ильакьо Джэен

чыгум тэфэн

гу зэыхьэн

шъхья узныгъ

гъэшлэгъон

D. Шапхэм федалуи фи ныбжьэгум кыщыщлам феупці.

E. Федалуи феджэ. Щалэгьуалэхэр дэнэ щыіэ? Сыт ящлэр?

Нэсрэн : Си гугьэщ куэдрэ сыпамыгьэплъэну. Сыйей дыдэу зэхэзощлэ. Ридадэ узыщлэмытлахуэ абатккэ!

Ридадэ : Си лэ илькыым Нэсрэн! Си куэр лейуэ машхэ.

Дижан : Джэгу утыкум ита шыпсыранэхэм ужьхэуагьэнщ. Тхьурымбей удэ щыхуэ уи куэм.

Нэсрэн : Хьуэмплэцлэдж кьедзэкьа кьудейщ ар. Мыва ккэртлоф щыхуэ и щылым.

D. Шысэм шъуедэлу ыкӀи сыдми хъугъэр шъуиныбджэгъум шъуеупчӀ

E. Шъуедэлу ыкӀи шъуедж. НыбжыкӀэхэр тыдэ шылэхэ? Сыд ашлэрэр.

- Нэсрэн** : Синасыпмэ бэрэ сежъэн фае хъунэп. Сигу ае мэхъу. Ридадэ икьун узэмыпэстхъыжъ!
- Ридадэ** : Силэмышлэ илъэп Нэсрэн! СильэкӀапӀэ ае мэхъупцы.
- Дижан** : Джэгугум ит пшлэсанэхэм уанэсыгъэщтын. ПрэмыкӀ уц шыф уильэкӀапӀэ.
- Нэсрэн** : Къамзэгу ецэкъагъэ горэщтын. Картоф мыжъуагъэ шыф.

Дижан : Хьюэмплэцлэдж дзэкяхуэу щытмэ, шыгур зы псы бжэмышхым хэгэээрыхьи ар щыхуэ.

Ридадэ : Дауэ! Сэ сывгэжьэну хэмэ сывгээхужыну?

Сымэджаплъ : Нэсрэн, дохутырыр пльагъуфынщ. Фэри мы тхыпкээхэр итхэ кхьыгэ.

Дохутыр : Сыт уи лажьэр?

Нэсрэн : Сопыщгэ, си щхьэр мэуэ.

Дохутыр : Уи лъатэр кызыгэыхьэрэ?

Нэсрэн : Нытгэ, щгэх щгэхыу псы схуолгэ.

Дохутыр : Ыыыммм. Дыгъуасэрей фестивалым кхъуейм кыхэщгыкга дагэрыжьэхэм щыщ пшха?

Нэсрэн : Уа, нытгэ. Дауэ кызыгэрыпщлар?

Дохутыр : Ещхь тхъэусыхэхэмкгэ кэкгуауэ сымэджипщгэ сггэщ нобэ. Шхыным щхъуэ кыуищгэщи сытым кыхэкгами дощгэ.

Нэсрэн : Дагэрыжьэхэра?

Дохутыр : Нытгэ. Нобэ фгы дыдэу зыгээпсэху псы куэд ефэ. Пщгэдей сыкэалыгхъуэ кхьыгэ.

Г. Зыгээпсэлыэн кгапэлыапэхэр!

Едагуэ, жыгэжи гуэггу зэхуэггг.

1. Сыт уи лажьэр? Узыншаггэ кыуитыж.

2. Гей дыдэу зыгээхэзощгэ.

- Дижан** : Къамзэгу ецэкъагъэмэ тхъацугъэтэдждж пхъапхъэр зы псы джэмышхыкIэ зэхэшIыхъ ыкIи уилъэкIапIэ щыф.
- Ридадэ** : Сьд фэдэ! Сьжъугъэжъощта хъауми сьжъугъэхъужъыщта?
- Сымэджаплъ** : Нэсрэн, докторур къыожъэ. Шъори мы формхэр къэшъутх
- Доктор** : Сьд уилажъэр?
- Нэсрэн** : ЧьыIэ сэлIэ ыкIи сшъхъэ мэузы.
- Доктор** : Угу зэлахъа?
- Нэсрэн** : Ары ыкIи бэрэ ськъэжъы.
- Доктор** : Хъыммм. Тыгъуасэ фестивал шаугощыгъэ дэгъэрыжъэхэм ащищ пшыгъа?
- Нэсрэн** : Ыы, ары. сьд фэдэ къэпшIагъ?
- Доктор** : Ощ фэдэкъабзэ сьмаджэ хъугъэу нэбгырипшI къэкIуагъ непэ. Пшхыгъэр къогоуагъ ыкIи къогоуагъэри тэшIэ.
- Нэсрэн** : Дагъэрыжъэхэр?
- Доктор** : Ары. Непэ дэгъоу зыгъэпсэф ыкIи псыбэ ешъу. Неущ телефонкIэ къыслъыхъу.

Г. ГушыIэм ихэщыгъу! Едэлу, къэложь ыкIи зэфэхьыс.

1. Сьд уилажъэр? Тхъам уегъэлотэжь.
2. Сигу зыгорэ фэдэу щыт.

Г. Сурэтым фепль. Зэпсальэхэр хэт сымэ? Федалуи фыкьеджэ.

Г. Сурэтым шъуепль. Хэта гущылэхэрэр? Шъуедэлү ыкли шъуедж.

Ридадэ: Дижан, дауэ ущыт?

Дижан: Упсэу, сынэхыфш.

Нэсрэн: Сыт фэ мыпхуэдэу кыфщыщлар?

Ридадэ: Умыгэщлагэуэ Нэсрэн, унэм зыгуэрцыкыу ди щхэ кыщырикыуэ аращ.

Нэсрэн: Дауэ зэрыхуар?

Дижан: Ридадэ дыгэуасэ дыдей кэкыуат. Сценэм кыщыджыхыт.

Ридадэ: Лээгур псыфт. Тлэгэуакыым. Дижан и лэакыуэр пцантхуэри щым теджэлащ.

Дижан: Ридади сэ кыстеджэлащ. Сэ си лэакыуэр лээнтла кэудейщ ауэ Ридадэ и лэблэр кэутащ.

Нэсрэн: Уэху! Тхэм узыншагэ кывитыж.

Ридадэрэ Дижанрэ: Упсэу.

Нэсрэн: Кэуажэм кэуущхуэнтла хадэшхуэр фы фыхуэжыным кыпоплэ!

Ридадэ, Дижанрэ, Нэсрэн: Псори зэщлодыхэшхэ.

Н. Ридадэрэ Дижанрэ я егэеджакыуэм абыхэм кэахуитха тхыгэм федалуэрэ фыкэеджэ.

Пщлэ зыхусщл Ридадэрэ Дижанрэ,

Тхэм узыншагэ кывитыж! Унэм фи щхэ кыщырикыуэр згээщлэгэуащ. Псынщлэ дыдэу фы фыхуэжыну согугэ.

Фи егэеджакыуэр

Г. Ищхэкэ тет тхыгэм феплурэ фэри фи ныбжээгум фыхуэгузавэу тхыгэ хуэфтх.

Пщлэ зыхусщл

.....

.....

.....

Ридадэ : Дижан, сьдэу ущыт?
Дижан : Опсэу, нахь сдэгъу.
Нэсрэн : Сьд кышъущыщыгъэр?
Ридадэ : Умыгъэшлагъу Нэсрэн, унэклоцI фыкъоныгъэ горэ тпэлэклыгъ.
Нэсрэн : Сьд фэдэу хъугъэ?
Дижан : Ридадэ тыгъуасэу тэдэжъ къэклогъагъ. коридорум тыщычъэщтыгъ.
Ридадэ : Чыгур цыинэ кыкIэкIыгъ. Тлэгъугъэп. Дижан ыльакъо джайи тефагъ
Дижан : Ридадэри сэ кыистефагъ. Сэ слъакъо ушьорэнкIыгъ ныIэп ау Ридадэ
 ыIэлджанэ зэпыутыгъ.
Нэсрэн : Ара! Тхьам шъуегъэлотэжъ.
Ридадэрэ Дижанрэ: Опсэу.
Нэсрэн : Чылэм щыIэ хэтэ шхъонтIабзэр шъухъужьыным ежэ.
Ридадэ, Дижан, Нэсрэн: Зэрэгъэдэхъашхых.

Н. Ридадэрэ Дижанрэ яегъэджакIо къафитхыгъэ тхьапэм шъуедэлэу ыкIи шъуедж.

Шу слэгъоу Дижанрэ Ридадэрэ,

 Тхьам шъуегъэлотэжъ! Шъушхэ кырыкIуагъэ унэклоцI фэкъоныгъэр бо
 згъэшIэгъагъ. Чэхэу шъухъужьынкIэу шъусфэлъало.

 ШъуегъэджакIу

I. Къэтыгъэ текстым шъоплъызэ шъори шъуиныбджэгъу оIотэжъ месаж зэрыт тхьапэ фэшъутх.

Шу слэгъоу

ЕХАНЭ ТЕМЭ. ЕПЩЫКИУЩАНЭ МЭРЕМ МАХУЭ

1 Лъабжьэм щлэт упщлэхэм псоми зэгъусэу жэуап ефт:

- a. Флэщхуныгэа лъабжьэншэхэр филэ?
- b. 13. Мэрем махуэр сьт?
- c. Нобэ фи щхэа сьтхэр кърклуэфын?

2 Пэрыт и насыпыншагэа мэрем махуэр

a. Лъабжьэм, Пэрыт и щхэа кърклуахэм фьщеджэнущ. Ипэу тхыгэм псынщлэу фыкьеджэ. Ищхэа клэа щыжыфлахэм ещхэа гуэрхэр кээхуа? Фызэхуепльыж.

Иджы фыхусакурэа фыкьеджэ, тхыгэм кыкляльыклуэа упщлэхэм жэуап ефт.

Нобэр сэрщхэа клэа зий махуэфлэа хуаакым. Пщэдджыжым жьылуэу 6.30 м ськьэтэджныу сыхуеящ. Ауэ ськьэтэджыфакым. Зищхэа клар плэм ськьехуэащ. Си лээхамбэа жьа клар згэузыжащ. Ськьэтэджныу сьщыхуелэм си щхэр сьзщылажэа лэнэм езудэклащ. Си натлар кытебэгащ.

ЯХЭНЭРЭ ДЕРС. ЯПШЫКИУШЭНЭРЭ БЭРЭСКЭШХУ

1 Үлхэ члэт упчлэхэм пстэуми шьузэгьусэу джэуап кьешьут:

- Льабжьэнчээ шлошхууныгээхэр шьуила?
13. Бэрэскэшхо мафэр сыда ?
- Непэ шьушъхээ сьдхэр кьыриклошъун?

2 Пэрыт и насыпынчъэгъэ бэрэскэшхо мафэр

а. Үлхэ Пэрыт ишъхээ кьырыкьуагээхэм шьуяджэшт. Үпэу тхыгээхэм псынчлэу шьухаплъ. Ишъхээкьлэ кьэшьуутыгээ джэуапхэм афэдэ техухьэхэр хьугъа, шьуупльэкьужьых.

Джы шьуэфэсакььызэ шьуеджт ыкли тхыгээм кьыкьлэлыкьлорэ упчлэхэм джэуап ешьут.

“Непэ сэ пае зи мэфэ дэгьу хьугъэп. Пчъэдыжьым жьэу 6.30 м ськьэтэджынэу сфэягь. Ау ськьэтэджышьуэгъэп. Сыда плэмэ плэм ськьефэхыгь! Си лъэкьуамбэ жььер згъэузыжгь. Ськьэтэджынэу зьсэлэм сшъхээ сьзщылажьэрэ ланэм есыутэкьыгь. Синатлэ кьэбэгыгь..”

Зыгъапскыпэм сыщлэхъащ. Лъэгур псыфт. Си лъакъуэр пцлэнтхъуэри сыджэлащ. Си шхуэжър иуцэбащ.

Сызэщлэкъуауэурэ псы зыдзэгъэжэхыну иужь сыхъащ. Мылым хуэдэу псы! Псы хуабэр пыупщлат. Мылым хуэдэ псымклэ псынщлэу псы зыдзэгъэжэхаш.

Псы зыдзэгъэжэхуэу сыкъыщыщлэкыжым аргуэру си лъакъуэр пцлэнтхъуащ. Нэпафэу сытехуащ, си зы дээр слуудащ. Си дзэм лыпс къижу хуежъащ. Абдеж дьдэм бжъэхуц клапэ си жьэм жьэдэслъхъащ.

Зыгъапскыпэм сыкыуагъ. Чыгур цына кыкыкыгъ. Слъакъо джайи стефагъ. Сишъухыжъ зэхэпытагъ. Сыдэпкыаезэ псы кызызэгъэшэхынэу ыуж сыхагъ. Псыр кыыусхыгъ. Мылым фэдэу псы. Псы фабэр пыупчыгъ. Мылым фэдэ псымкыэ псынчлэу псы кызызэгъэшэхыгъ.

Псы кызызэгъэшэхы сыкыкыжын сйо пэтрэ слъакъо джэягъ. Напэкыэ стефагъ; си зы цэ лууыгъ. Сицэ лыы кыкыкын фежыагъ. Ардэдэм бзыуцыф тэкыу сижэ дэслъхагъ.

Си пэщым сыклуэжаш. Зыщыстлэгъэну сызыхуей фащэхэр згъуэтыжакъым. Пщэдджыжьым зэпсори си анэм жьыщыгъэ машинэм ирильхъат. Жьыуэ зы цыджанэрэ кот гъуэншэдждрэ зэщыстлэгъаш.

Аркудейкэ иухакъым. Пщэдджыжьышхэ сщыну пщэфлапэм сыклуаш. Хэкум жьэпхъальэр кытесхыну сыхуеят си лэблэр езгъэсыжаш. Щлакхуэм кыщыгуэзгъэжым си лэхуамбэр сыуэжаш. Еджапэм сыкыклархунути пщэдджыжьышхэм сыпыкыжаш.

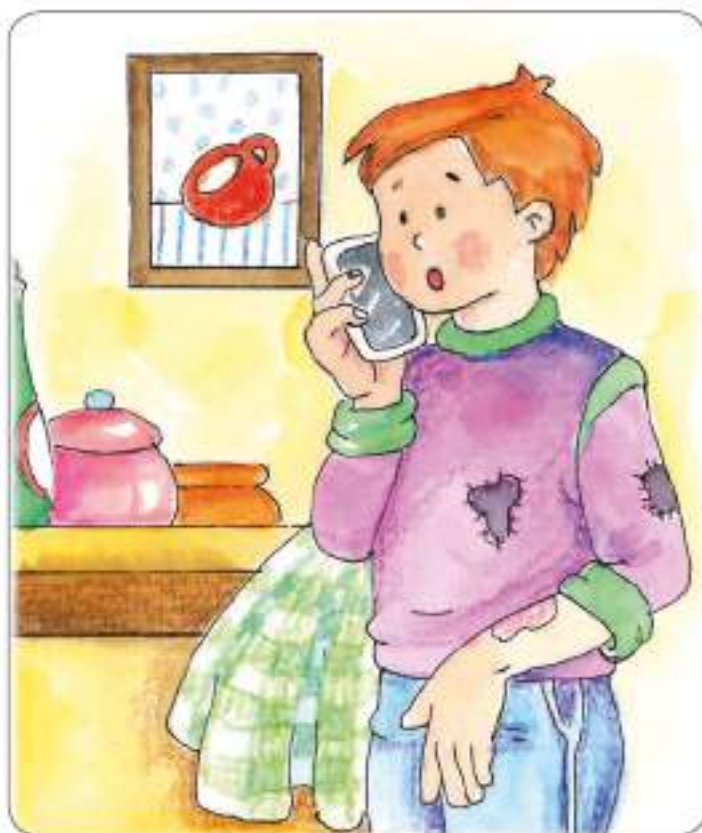

Си дээр лухуауэ, си фащэхэр флейуэ, си лэблэр исауэ, си лэхуамбэр улэгъэу унэм сыкыщлэклаш.

Сыныбэнэщлэ еджапэм сыкэклуаш. Сыт кэхъумэ уигу ирихьын? Си тхылъылэр унэм кыщысщыгъупщауэ кыщлэклаш.

Иджыри зэфлэлакъым! Си дзем щхэккэ еджапэм и сымаджэм щелээ пэшым сыклуати сымаджэм щелээ пэшыр гъэбыдат. Елээнур сымаджэ хури кэклуэфатэкъым.

Си анэр кэслыхуэури псори жеслаш. Дохутырым плалэ кыиыхыну кызжилаш. Ауэ тхэмахуэккэм си дээр кутауэ унэм сыщлэсынуш.

Си пэщым сыклуагь. Зыщыслээнэу сызыфае шыгынхэр згъотыжыгыгэп. Зэпстэури пчэдыжым сянэ машинэм рильхагэ кыклеклыгь. Зы тшэрт жьырэ зы кот гьончэдэж зэклэтхыгыгэрэ зыщыслагь.

Ухыгэп джыри! Пчэдыжышхэ сшынэу пшэрхэплэм сыклуагь. Хьакум жьапхэр кытесхын слозэ силэлджанэ згэсыжыгыгь ыкн хьалыгьу сыбзын слозэ силэхуамбэ пысыупкыжыгыгь. Еджаплэм сыкконэу сыккэсэцт сшуй пчэдыжышхэм сыпыкыжыгыгь.

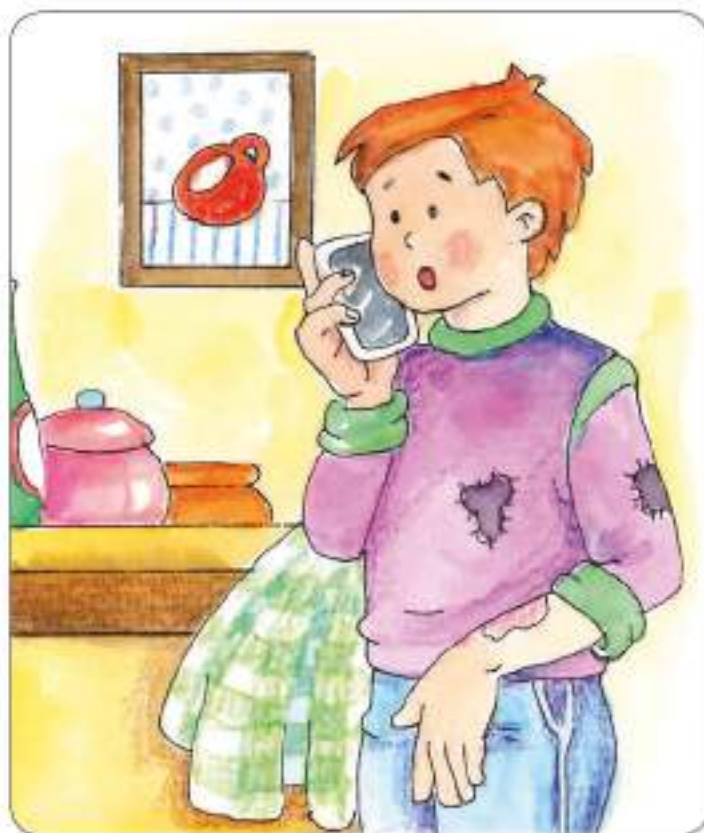

Сицэ луутыгь, си шыгьыкнхэр шойи, силэлджанэ сыгэ. силэхуамбэр улагэу унэм сиклыгь.

Сымэлаклэу еджаплэм сыккэклуагь. Сыд хьумэ уигу рихьэн? Си тхылбылээр унэм кысынагэу кыклеклыгь.

Ухыгэп джыри! Сицэ пае еджаплэм и ревирым сыклуагэти Ревирыр гэпытагь. Сымэджаплээр сымаджэ хьугэти кэклошьюгэп.

Сянэ слыхьуй пстэури еслуагь. Докторум палэа кыиыхынэу кысылуагь. А тхэмафэклэм сицэ кьутагэу унэм сисыгь.

Дерсым сыщлэхьащ. Еджакуэм нобэм и палъэр дигу кыгъэкыжащ. Мазэм и 13 мэрэм махуэт.

Иджы гурылуэгъуэщ. Нобэр пэжу сэркэ Мэрэм махуэм и 13 щ. Нэгъуэщ! сыт кьэхъуфын?

в. Захуэ / Къуаншэ

Лъабжьэм щлэт псалъэухахэр захуэмэ з къуаншэмэ кь фтхы. Псалъэ къуаншэхэр зэвгъээзхуэж.

1. Нобэр Пэрыт щхьэккэ махуэфтэкъым.
2. Пэрыт псы щылаккэ зигъэпсклащ.
3. Тло лъэгум щыджэлащ.
4. Нэхьыф! дыдэу ильагъу фацэр зыщитлэгъащ.
5. Щлакхуэр щызэпиупщым и гэхъуамбэр пиупщлащ.
6. И тхылъыльэр и ныбжьэгъухэм ягу ирихьащ.
7. Дзэм елээр и дээр зэрылуигъэхуам щхьэккэ кыыхуэгубжьащ.
8. И анэм дохутырхэм палъэ къалихаш.

Дэрсым сыклэхагы. Егъэджаклом непэ итарыхь тигу кыгъэкыжыгы. Мазэм и 13 ыкли бэрэскэшху маф!

Ыджи кысгурыуагы. Непэ сэрклэ шыпкэклэ бэрэскэшху мафэм и 13. Нэмыклэу сыд кэхъушъун?

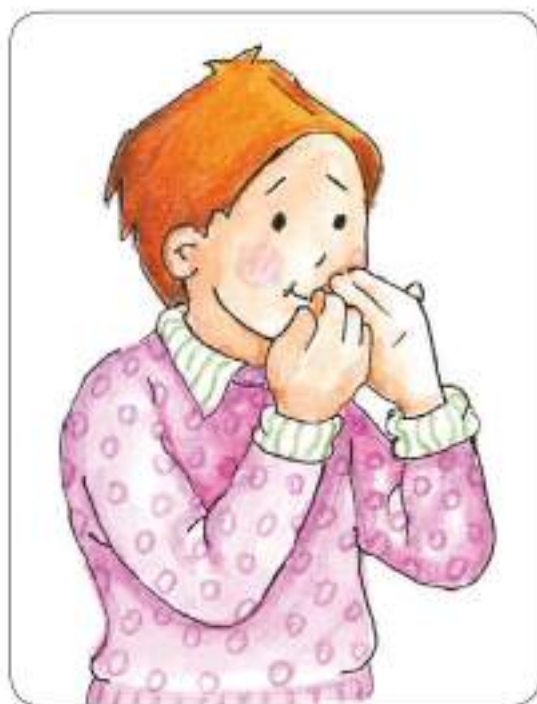

в. Зафэ / Кыуанчэ

Ыхэ члэт гущылэухыгъэхэр зафэмэ 3 кыуанчэмэ Къ шьутх. Гущылэухыгъэхэм ахэт кыуанчэхэр зэжъугъээфэж.

1. Непэ пэрытклэ насыпынчэ мафагы.
2. Пэрыт псы чыылэклэ зигъэлскыгы.
3. Тло чыгум тефагы.
4. Анахь шлу ыльэгъурэ шыгынхэр зыщильагы.
5. Хьалыгъу ыбзы пэтрэ ылэхъуамбэ ыулэжыгы.
6. Ытхылъыльэ ыныбджэгъухэм агу рихъэгъ.
7. Ыцэ зэрэлууитыгъэм пае сымэджаплъэр кыфэгубжыгы.
8. Янэ докторым палъэ кыилыхыгы.

с. Лъабжьэм щӀэт псалъэхэр къэвгъэсэбэурэ Пэрыт къыщыщӀар фтхы.

Къутэн

Дзэ

.....

.....

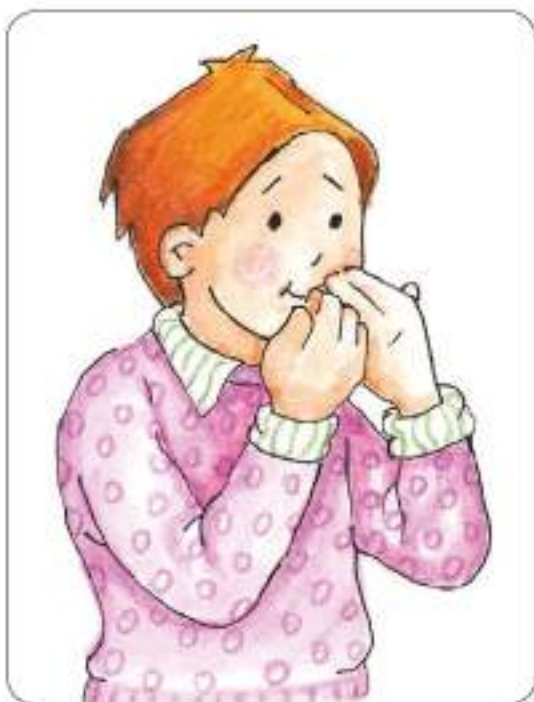
ЕудэкӀын

Щхъэ

.....

.....

с. ыхэ члэт глаголхэмрэ пкыыгъуацлэхэмрэ жьугъэфедээ Пэрыт ышъхъэ кыырыклуагъэр шьутх.

Луутын

Цэ
.....
.....

Еутэкын

Шъхъэ
.....
.....

Цэнтхуэн
Льякхуэ

Бэгын

Шхуэ

.....

.....

Улэн

Лэхуамбэ

.....

.....

Джэен
Льякьо

Зэхэпытэн

Шхужь

.....

.....

Гъэузыжын

Іэхъуамбэ

.....

.....

Зы журналист хуэдэу Пэрыт зыгуэр щхьэклэ тевгэпсэльеыху фегупсыс. Къывит жэуапхэр льябжьэм щлэтци упцлэхэр хуэвгэув.

1.....?

Мэрем махуэт.

2.....?

Хьэуэ, зищхьэклэр гьуэльеплэм сыкъехуэхащ.

3.....?

Си щхьэр езудэклащ; абы щхьэклэ къэпцащ.

4.....?

Хьэуэ аратэкьым, щылащэт.

5.....?

Си анэм жьыщыгэ машинэм ирилхьат.

6.....?

Жьыуэ зы т-шёртрэ зэфлэтхьауэ зы кот гьуэншэдждрэ зыщыстлэгьащ.

7.....?

Си лэблэр езгэсащ, си лэхьуамбэр сыулэжащ.

8.....?

Дзэ лэзэр слээгьуакьым. Нобэ еджаплэм къэклуатэкьым.

9.....?

Зищхьэклэр нобэ мазэм и 13'щ икли мэрем махуэц!

3

ЗэдэгүщыI

Зы журналист фэдэу Пэрыт шьудэгүщIэ шьуегүпшыс. Къышъуитыгъэ джэуапхэр ыхэ чIэт. УпчIэхэр жьугъэхъэзыр.

1.....?

Бэрэскэшху мэфагъ.

2.....?

Хъау, сыда плэмэ плэм скъефэхыгъ.

3.....?

Сшъхъэ есыутэкIыгъ ; ащ пае къэбэгыгъ.

4.....?

Хъау арыгъэп, чъылэдэдагъ .

5.....?

Сянэ гыкIэрэ машинэм рильхъагъ.

6.....?

Зы т-шөрт жьырэ зы кот зэкIэтхыгъэрэ зыщыслъагъ.

7.....?

Силэлджанэ згъэсыгъ, силэхъуамбэ сыулагъ.

8.....?

Сымэджаплъэр слъэгъугъэп. Непэ еджаплэм къэкIуагъэп..

9.....?

Сыда плэмэ непэ мазэм и 13 ыкли бэрэскэшхо маф.

4 Зэхээшхуэнхэр

Льабжьэм шлэт зэхээшхуэныгьэхэр, кьадэклүэхэр, и хэклиплэхэр шывольагьу. Дэтхэнэ зы зэхээшхуэным, шапхээ пычыгьуэм хуэдэ сыулагь фтхы.

Зэхээшхуэн	Зишхьэклэр	Кьыдэклүэр	И хэклиплэр
Машинэ зэжьэхуэн			
	<p>Гьуэгугьэлягьуэ нэхум шьымыгьуылэн</p> <p>Жэрыгьэ</p>	<p>Зэхэшэщэныгьэшхуэ</p> <p>Угьэ</p>	<p>Милицэр лыхьуэн</p> <p>Амбуланс кьеджэн</p>
Джэлэн			
	<p>Пкляльейм псынщлэу кьехын</p> <p>Мылым шьыцлэнтхуэн</p> <p>Мывэм флэуэн</p>	<p>Льякьуэр луэнтлэн</p> <p>Льэгуажьэр гьуэзын</p> <p>Бгыр гьуэзын</p>	<p>Мыл клапэ</p> <p>Тецлэл гуэр</p> <p>Уз хэзыгьэкл</p>
Зы гуэрим еудэклин е жьэхуэн			
	<p>Кьыщыклухьклэ зыпльыхьын</p> <p>Псынщлэу кьэклухьын</p> <p>Шьыклүэклэ телефоним епэщэщын</p>	<p>Натлэр кьытебэгэн</p> <p>Льяпщэр луэнтлэн</p>	<p>Мыл клапэ</p> <p>Хуэфэщэн тецлэл</p>
Лэр игьэсын			
	<p>Кьэплля лэгьупым елүсэн</p>	<p>Лэр кьысын</p> <p>Лэр узын</p>	<p>Псы шьылэм дакьикьэ 20 хэгьэлын</p> <p>Мыл клапэ тельхьэн</p> <p>Хуэфэщэн клэрыцлэл щыхуэн</p>

4 фыкьоныгъэхэр

Ыхэ члэт фыкьоныгъэхэр, иушъхьагъухэр, къадэкьохэр ыкьи хэкьыплэхэр щышъольэгъу. Фыкьоныгъэ пэпчъ щапхъэ пычыгъом фэдэ пычыгъохэр шъутх.

Фэкьоныгъэхэр	Ушъхьагъухэр	Къадэкьохэр	Хэкьыплэхэр
Машинэ кьеон			
	<p>Гьогугъэлягъу нэфым щымыуцун</p> <p>Псынклэ</p>	<p>Зэхэкьутэгъэшхо</p> <p>Угъэ</p>	<p>Милицэ лъыхъун</p> <p>Амбуланс кьеджэн</p>
Чыгум тефэн			
	<p>Дэкьояплэм псынчлэу кьехын</p> <p>Мылым щыджэен</p> <p>мыжъом шьолон</p>	<p>Лъакьор ушьорэнкьын</p> <p>Лъэгунджэ узын</p> <p>Тхыцлэ узын</p>	<p>Мыл пакет</p> <p>Крем шъхьаф</p> <p>Уз хэзгъэкь</p>
Зы нэбгырэм е зыгорэм еутэкьын			
	<p>Зыпльыхъэ Горэ Кьон</p> <p>Псынчлэу кьон</p> <p>Кьо тетрэ телефоным риджэгун</p>	<p>Натлэ бэгын</p> <p>Лакьо ушьорэнкьын</p>	<p>Мыл пакет</p> <p>Фэшьхьаф крем</p>
Іэр гъэсын			
	<p>Пльыгъэ лэгъупым нэсын</p>	<p>Іэр сын</p> <p>Іэр узын</p>	<p>Псы Чьылэм дакьикъэ 20 хэгъэлын</p> <p>Мыл пакет тельхъэн</p> <p>Фэшьхьаф крем щыфэн</p>

Щапхъэу тхыгъэ пычыгъуэ:

Машинэхэр сьт щхъэкIэ зэжъэхуэн? Зы гузехуэр гъуэгугъэнэхум идеж щымыувыIэмэ е машинэр жэру ихумэ зы машинэмрэ адреймрэ зэжъэхуэнщ. Зэхэзэщхъуэным иужь машинитыми и зыгуэрхэр зэхэкъутэнщ. Абы кыщымынэжу гъуэгурыкIуэхэми уIэгъэ ягъуэтынщ. Мыпхуэдэ зэхэзэщхъуэн гуэр кызырэхъуу занщIэу милицэр лыхъуэн хуейщ. Зэхэзэщхъуэныр иныIуэу щытмэ амбуланс къеджэн хуейщ. И нэхьыфыр машинэр хуэму зехуэнырщ.

Е 1. Нэ пычыгъуэ

Е 2. нэ пычыгъуэ

Е 3. нэ пычыгъуэ

5 Щыуагъэ фIэщхъуныгъэхэр, пасэрей хабзэжъхэр.

Мазэм и 13. мэрэм махуэр щыуагъэу фIэщхъуныгъэщ. НэгъуэщI щыуагъэу фIэщхъуныгъэхэри щыIэ? Щыуагъэ фIэщхъуныгъэхэм ещхьыркъабзэу зи щхъэкIэри дымышIэу хабзэхэри щыIэгъэнщ. Псалъэм папщIэу «хъэнцэгущэ» хуэдэу.

Щапхъэу тхыгъэ пычыгъу:

Машинэхэр сьд пae зэутэкырэ? Зы кузefэр гьогугьонэфым деж мыуцумэ е машинэр псынклэу ифымэ зы машинэр адырэм еутэклы. Фыкьоныгъэм ьуж машинитлуми и зыгорэхэр зэхэкьутэшт. Ащ кьыщымынэжьэу гьогурыкьохэри улэгъэ ягьотыгъэуи мэхьу. Мыщ фэдэ Фэкьоныгъэ горэ зыхьуклэ занклэу милицэм льыхьун фэй. Фыкьоныгъэ инылоу цьтмэ амбуланс кьеджэн фэй. Нахьышлур машинэр самбырэу зефэн фэй.

Е 1. рэ пычыгъу

.....

.....

.....

Е 2. нэрэ пычыгъу

.....

.....

.....

Е 3. нэрэ пычыгъу

.....

.....

.....

5

Льабжьэ зимылэ шлош хьуныгъэхэр, пэсэрэй хэбзэжьхэр.

Мазэм и 13. бэрэскэшхо мафэр льабжьэ имылэу шлош хьуныгъ. Нэмыклэу льабжьэ зимылэ шлош хьуныгъэхэр шыла? Льабжьэ зимылэ шлош хьуныгъэхэм афэдэ кьызхэклыгъэр тымышлэрэ хэбзэхэри цьлэх. Гущылэм пae хьанцэ гуашьэ

ХЬЭНЦЭГУАЩЭ КЪЕХЪЭКІЫН

- а. Мы сурэтым щыфлягъу, щэклым кыхэщыкля гуащэр сыт?
в. Фэрклэ, мы гуащэмклэ цыкыхэм сыт ящэр?

Тхыгъэм фыкъеджэ упщлэхэм жэуап ефт.

Уэр гъаблэу уэшх кыщемышх лъэхъэнэхэм, къуажэм дэс цыкыхэр уэшх щхъэклэ Тхъэ елъэлуну кызэхуэсхэт. Хъэнцэм и гъумыплэр ищлагьклэ къагъанэт. Пхъэбгъу флалхъэти цыхушхъэм ирагъэщхъэ щхъэр лъэныкъуитклэ плъэ хуэдэу ялэт. Абы фащэжхэр зэщрагъэтлагъэт. И щхъэр флалхыкит, и бгыр бгырыпхклэ щлалхыкит.

Цыкыхэм ящлар зы лъэныкъуэмклэ хъыджэбз цыклым, и зылъэныкъуэмклэ щлалэ цыклым зепалыгъыу унэ унэу, усэ жалэурэ кърахъэклт. Зэуэллэ унагъуэхэм кыщлэкыхэр а цыкыхэм зыгуэрклэ къеупщлхэтэкъым. Сыт ялэми абы щыщ тхъу, джэдыклэ, хъэжыгъэ, шыгъу хуэдэ зыгуэрхэр къратт, къехъуэхъуурэ кылуагъэклыжт. Абыхэм упщлэ къахуэмыгъувыныр хабзэт, упщлэ къагъувмэ щлэщхъур зэхэзэрхыну яфлэщ хъут. Лъэлур Тхъэм имыдэну яфлэщит. Зэрагъэпэщам пщым и пхъур кызэригъэлягъуэм кыдэклуэу, псы хуэллауэ зэрыщытым щхъэклэ унэ зылухъэхэм псы кыщытраутхэт.

Кызэхуахъэсахэри зэдахъти псыежэх лүфэ гуэр клуэхэт. Кызэхуахъэсахэр

ХЬАНЦЭГУАШЪЭ

- a. Мы сурэтым шышульэгүрэ, нысхьапэр сьд?
- b. Шьорклэ, мы нысхьапэмклэ сабиймэ сьд ащлэрэр?

Текстим шьуедж ыкли упчлэхэм джэуап кьяшьут.

Огьу зыхьуклэ ошх кьырагьэшхын пае тхьа ельэлу ашлынэу кьуаджэм дэс сабийхэр кьызэрэгьугьойщтыгьэ. Хьанцэгорэм игьумыгьэ кьырагьэзыхы иклэ пхьэ клыхьэ папхэ ыкли цыфышхьэм фагьэдагьэ бгьур, бгьуйтлүмкли маплэ фэдэу агьэлэщтыгьэ. Ащ джэнэжхэр щальэщтыгьэ, ишхьыи шхьатехьо тырахьощтыгьэ, ибги бгырыпхыклэ апхыщтыгьэ.

Сабиймэ ашлыгьэ хьанцэгуашьэр оредхэр кьалозэ кьыращэклы, зьдэхьахэрэ шагүхэм адэсхэр кьамыупчлыхэ хьазырэу алыгь тхьу, клэнклэ, шьыгьу, хьаджыгьэ фэдэхэр кьаратыщтыгьэ ыкли тхьа ельэлузэ кьагьэклотэжьыщтыгьэх. Макьэ емгьэлуныр ыкли уклэмыупчлэныр хэбзагьэ. Мы хабзэм утемытэу узекломэ уитхьальэлу кьабыл мыхьунэу ашлшл хьущтыгьэ. Агьэхьазырыгьэ хьанцэгуашьэр ыкли гьэр пшьы пшьяшьэм итеплээгьоу ашыхьущтыгьэ. Псыфаллэ зэрэллагьэм пае унэхэр кьаклүхьэ зыхьуклэ загьорэ агьэуцлыныщтыгьэ, шагүхэм кьадэклыжьыхэ зыхьуклэ сабий купым псы кьатыраклэщтыгьэ.

Кьаугьойгьэ шхыныгьохэр псы гьунэм ахьы, агьажьо Сабийхэм арагьэшхы. Етланэ хьанцэгуашьэр псым хадзэ ежхэри псым хэхьах, есых ыкли

япцэфти ар цыкүхэм ирагъэшха иужь псым хьэнцэгуацэри я гъусэу щесхэт. Хьэнцэгуацэр и хэцлалэ нэсыжыну, щхьэхуит ящыну псы ежэхым кыханэт, гъэрыным кылэщлэжыну ялытэт.

ХЬЭНЦЭГУАЦЭ

Хьэнцэри мэнцэри гуацэ
Хьэнцэгуацэ кыдохьэки
Уэ ди Тхьэу Тхьэшхуэ
Уэшхышхуэ кьегъэшх
Цыкүхэр псори зэгъусэу - Амин.

Ищхьэкиэ тет тхыгъэм фыкьеджэжи упцлэхэм жэуап ефт.

1 – Цыкүхэм хьэнцэгуацэр сыт щыгъуэ кыщрахьэкир?

.....

2 – Цыкүхэм хьэнцэгуацэр дэнэ кыщрахьэкирэ?

.....

3 – Цыкүхэр Тхьэм сыт щхьэкиэ елэлүхэрэ?

.....

4 – Хьэнцэгуацэ лэлур зэфлэкиа иужь унагъуэхэм цыкүхэм сыт кьрацлэрэ?

.....

6 Пасэрей хабзэжьхэр

Фи нэхьыжьхэм фепсалэ. Уэшх лэлум ещхьыу зы хабзэжь зэвгъацли а хабзэм теухуауэ клэщлу зы тхыгъэ фтхы.

Щапхъэ:

Тхьэвыр лъеймэ хьэщлэ кьэклүэнуш.

Щлакхъуэ исар пшхымэ ахьшэ кьэбгъуэтынуш.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

хьанцэгуашьэр икыплэ нэрэсыжь алоц псым рагъэхьы, гъэрыплэм рагъэкыжъы.

ХЬАНЦЭГУАШЪЭ

Хьанцэ хьанцэ хьанцэгуашьэ

Гуашьэ кьэтэцэкIэу

О титхьэ тхьашхо

Ошхышхо кьытфегъэшх

Сабийхэм 'амин' кьызэдало

ЫшъхьакIэ тет тхыгъэм шьукъеджэжьи упчIэхэм джэуап ешъут.

1. Сабийхэм хьанцэ гуашьэр сыдигъо кьырацэкIырэ?

.....

2. Сабийхэм хьанцэ гуашьэр тыдэ кьыщырацэкIырэ?

.....

3. Сабийхэр сыд пае тхьам елъэлухэрэ?

.....

4. Тхьа елъэлу уж унагъохэм сабийхэм сыд кьарацIэрэр?

.....

6

Пэсэрэ хэбзэжъхэр

Шьуй нэхьыжъхэм шьуадэгушыI. Хьанцэ гуашьэм фэдэ пэсэрэ хэбзэжъ горжусь зэжъугъашI ыкIи хэбзэм фэгъэхьыгъэ зы тхыгъэ шьутх.

Щапхъэ:

Тхьацу лъиемэ хьакIэ кьэкIощт.

Хьалыгъу сыгъэ пшхымэ ахъшэ кьэбгъотыщт.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

СЭТЭНЕЙРЭ УАНАЦІЭМРЭ

Сэтэнейрэ нартхэ я уанащлэмрэ зэрихьэллэщ.

- Сыт пхузэфлэклрэ, Сэтэней? Сыт уи лэщлагьэ? Кьеупщлэщ нартхэ я уанащлэр.

- Махуэм зы цей сод, жилад Сэтэней.

- Арамэ, сэ махуэм зы уанэ сщынщ, жилад уанащлэм.

Абыклэ ззпехьэхэри, Сэтэней гуащэ цейр ибзаш, уанащлэри и луэху и ужь ихьащ. Уанащлэр жан гуэрти, уанэр ищлри тлысыжаш. Сэтэней цейр дын имыхуауэ, дыгьэ кьухьэгьуэ хьуащ. Сэтэней кьэгузэващ, дыгьэм худэплэейри жилад:

- Узэтеувилэркьэ! Си напэр ток!

Сэтэней и хьэтыр кьилыагьури, дыгьэр и плэ ижыхьащ, Сэтэней цей дын иухыху, и плэ иклакьым, цейр дын иуха нэужьщ дыгьэр щыкьухьар.

Уанэр и дамашхьэм трильхьэри, уанащлэр Сэтэней гуащэ дей клуащ, дыгьэр щыкьухьэм:

- Укьэсхьакьэ, Сэтэней! Жилэри,

- Цейр уэклурэ уэмыклурэ сегьэплэ, жилэри цейр уанащлэм щригьэтлэгьащ Сэтэней гуащэ.

- Зэрыжалэм ухуэдэщ, Сэтэней! жилад уанащлэм, цейр игу ирихьауэ.

Дыгьэм кьухьэн и пэлуэклэ, и плэ йожыхьэри заулрэ зелэжьэ абы льяндэрэ, Сэтэней гуащэ и хьэтырклэ.

СЭТЭНАЙРЭ ОНАШІЭМРЭ

Сэтэнайрэ Нартмэ я онашлэрэ зэрихьэлэгь.

-Дэгъоу сыд пшлэрэр, сыдым уфэлэз Сэтэнай_ Къеупчыгыг нартмэ я онашлэ.

-Мафэм зы цые сэды, илуи джэуап кытыгыг Сэтэнай.

-Армэ, сэ мафэм зы уанэ сшын, ело онашлэм ыкли ялазагыэ зэрагъэныкьокьунэу ало. Сэтэнай гуашэ цыер ебзы, онашлэри илоф ыуж ехьяжыы. Онашлэр зэрэчаным пае псынчлэу еухы иуанэ. Сэтэнай шыуашэ дыныр ыухыгыэп ыкли тыгъэри кьохъэ тет. Сэтэнай гулазэ тыгъэм еплъи:

-Зэ тлэклу кыызэтеуцу;синапэ тепхышт!

Сэтэнай ихьатыр кыльэгъуи,тыгъэр зыдэщытым шыщтыгыг.Сэтэнай цыер идыфэ мыплэтлэраоу шытыгыг тыгъэр. Тыгъэр Сэтэнайе цые дыныр зеухым кьохьяжыгыг.

Уанэр итамэ тирилхьи онашлэр Сэтэнай дэжь кьэклуагыг тыгъэр зыкьохъэм.

-Зэныкьокьыр кьэпхыгыгэп, илуагыг.

- Зыщылъи зэ тегъэплъ, дахэу кьоклуа кьомыклуа! илозэ ыухыгыэ цыер онашлэм щильагыг Сэтэнай гуашэ.

-Зэрафорэм уфэд Сэтэнай, илуагыг цыер ыгу рихьэгъэ дэдэу онашлэм.

А мафэм щегъэжыагыэу тыгъэр кьомыхъэ рапшэ тэклурэ кыызэтеуцу Сэтэнай ихьатырклэ.

БАЖЭМ ЗЭГУИЦАР?

Бажэр гүэзгуйбл шызэхэхэ зэхэхэпэм кюэри тегуэльхэщ. Ла нэпц! зишү хуежыщ. Макь имышү, мыбауэ нэгунэу хэлът, жи. Зы лэххэнэ дэкла иужь пэж дыдэу бажэр зэрылар зифлэщ хуа кюаргхэр кытегушхуахэщ. Хэтыр и льякюэм, хэтыр и ныбафэм кьеулуу шладзаш. Къанжэ гуэри кэлъатэри и щхэм кытетгысхэщ. И нэм кьеулуу хуежыщ. Абатклер хуэшэчынт? Бажэр пхуэри къанжэр ипхуэтащ. Къанжэм кэххуар кыгурмылуу, зылууар имышлэу шлэшхуауэ къанжэм жрилащ:

"Иджы, сэ сыумышх, ди адэжхэм дагэщла джэгуклэ гуэр уэзгэщлэнщ!.."

"Хуонц" жилащ бажэм, "илэ сыгэщлэ".

"Ипэу бжэ матит! кэбгюэтын хуейщ" жилащ къанжэм. "Тынщ" жилэри, Бажэм бжэ матит! кыгюэтащ.

Къанжэм:

"Иджы сэ мы бжэ матэхэм зым сигэтгысхэ, адрейри кысщхэщыубэж. Мыпхуэдэу сышлэпхуэжыфынкым икли сылэтэфынкым аракэ? Иужькли ляджэу зы абрэмывэ гуэрым сыдэхейи сыкьедзых. Сытым хуэдэу зэштегэу зэрыпхуэхунур пльагунуш" жилащ.

Бажэм кыжралар иггээщлащ. Къанжэр матэм фы дыдэу ириубыдащ, зы лэганлэ гуэр дрихейри абрэмывэшхуэ гуэр шхэщыхэри кыриутгыпщхэхаш.

Лэганлэм кьеуклурэхуу шлээйдза матэр зыщхэщыкыри и кюэцым ис къанжэри пырр... лээтэжаш.

Ипэу, сыт хуэдэ зэштегэу джэгуклэ мыбы кыкылэпхуэунур жилэу хэгупсысыхь бажэм, кэххуар куэд дэмыкыу кыгурлуащ, ауэ кэххуар кэххуари блэклат.

ШЪОУР ХЭТА ЗЫШХЫГЪЭР?

Зы баджэрэ зы тыгужьырэ зэшъзогъухэу шылагъэх. Зэшъзогъуитлур зежъэхэм, шъоу пхъэчай кыщэу зыгорэм лүклагъэх. «Мыр дгъэтгысын, дгъэсамбырынышь шъоу шлотшхын» алуи хъор-шэрыгэклэ ыуж ихьягъэх. Къагъэуцуи, мэклэ-маклэу агъэдалуи, агъэсамбыри, дысыгъэх кугьольыклэ. Тлэклурэ шысыгъэхэу бэджэжъыер лүкшльыгъ. Пхъэчаим къецулу-ецулуужьызе гъуанэ фиши, дэгъоу шъоум шышхагъ. Ятлонэрэуи клуишь, пхъэчаир хъазырэу зэфэдитлү ышлыгъ бэджэжъыем.

Къэзэрэгъэгушы-эрэгъэгушылэжъхэу шысхэзе ящэнэрэуи бэджэжъыер клуи, зи кыримынэжъэу пхъэчаир кыбзэижьыгъ.

Пхъэчаир зипхъэчаир зылохъэм, шъоур итыжъэп. «Ар хъуштэп, шъоур зыхэклодагъэр шъоры!» ылуи тыгужьымрэ бэджэжъыемрэ ригъэзыгъ. «Ащыгъум зы фэтшлэн, - ылуагъ бэджэжъыем, - щыри тыгъэм тыхэгъольхъанышь тычъыещт.»

Ауштэу зэдашти гъольыгъэх. Зэчъыехэм бэджэжъыер къэтэджи адырэмэ яуклытаплэмэ шъоур ащифагъ.

- Ый! Шъукъэтэдж! - ылуи яджагъ.

Къызэтэджыжъхэм шъоур, кло, къапэчъы. Сыдэу ашлын?

- Ыхъы, ыдж сэ сшхыгъа, шъо шъушхыгъа? - ылуи бэджэжъыер яупчлыгъ.

- Сыдэу тшлын. Тшхыгъэу кычлэклын, - алуи адрэхэр еуцоллагъэх. "

“Еууей” жиҕащ, “Сэ сыт сщлар? Сызпыльахэр, сызэлэжьахэр, си фэ дээгъэхуахэр пщлэншэ хьуащ. Мыпхудизрэ пщлэншэу ныбэнэщлү зыкьээгъэнауэ кьыщлэклащ!”

Бажэ лушым сыт ищлэнт. Еша елауэ кьанжэ лушым клэлыпльу кьэнэжат. Щлэрыщлэу зэлүищэн щлэщхьу гуэрхэр кьигупсысу и гьуэгу теувэжащ.

ГУЛФИЕ И ПЩЫХЬЫР

Кьуажэ нээ гуэрым Гулфие ицлэу зы хьыджэбз цыкьлү изакьуэпщлэуэ щыпсэут.

Махуэ гуэрым Гулфие хадэм итлысхьауэ тхыль еджэт. Махуэр хуабэт, дахэт. Жьапщэ тлэклүи кьепщэт. Гулфие тхыль еджэурэ лурихри жейуэ хуежьащ. Зы лэуэляуэ зэхихри кьызщыуащ.

И пашхьэм зы тхьэлүхууд итт.

- Жылэ! Гулфие, уи гурыльищ пхуэсщлэнущ!

Гулфие и нэхэм щлэлүэтыхьащ. Мыр нахуэ хьэмэ пщлыхь!? жилэри егупсысащ.

- Си гурыльищи? Жиҕащ, Гулфие.

- Ньтлэ, Гулфие, жылэ! Уи гурыль фыгьуищ кьыуэзгъэхьулэнущ!

БЭДЖЖЪИЕМРЭ КЪАНДЖЫМРЭ

Бэджэжыер гьогупибл зыщызэхэкырэм дэжь кIуи зышигъали тегъольхьагъ, жьи пси кымыщэжъэу зыкъаумэрэ телыгъ. Бэджэжыер лагъэ ашлши къолэбзыухэр къетгысылагъэх, зыр ыльакъо теуло, адрэр ыныбэ тес. Зы къандж горэ къэбыби ынэ шьыпкъэм тетгысхьи еулоу ыублагъ.

Бэджэжыем фэмыщылэжъэу къетхъуи къанджыр ыубытыгъ. Къанджыр къэгущыли бэджэжыем кыриуагъ:

- Тятэхэм сагъэшлэгъэ джэгукIэр озгъэшлэн сымышхи.
- Дэгъу, сэгъашлэ,- ыуагъ бэджэжыем.
- БжъэмэтэжыитIу нэклэу къэгъот.
- Хъун,- ылуи, бэджэжыем мэтитIур кыгъотыгъ.
- Джы мыш сэ сигъэтгысхьи, зетеулубэжи бгы лъагэм сыхьи сыкызыебгъэчъэхыкIэ лъэшэу джэгукIэшлоу, урыщхынэу щыт,- къанджым ыуагъ.

Зериуагъэм фэдэу ригъэтгысхьи бгым ыхьи кызырегъэчъэхым, мэтитIур зэрылъэтыжи, бэджэжыер кIэлъыплъэээ къанджыр быбыжыгъэ.

-АI-анасын, сэ мэлакIэ сызэрэлIэгъэ заулэр хъаулыеба джы,- ылозэ бэджэжыер кIэлъыплъэщтыгъэ."

ЩІЭДЭІУН

ЕЗАНЭ ТЕМЭ

Хэзыгъэгъуазэ : Синэжан, Пэрыт, Бислан, Жансет, Тхъэмадэ Анзор зэгъусэхэу йуащхъэмахуэм щылэхэщ. Мафлэшхуэм къетлысэкIахэу уэрэд жалэ, уэршэр ящI. Абы щыгъуэм уэс къесу хуожьэ, ауэ уэс къесыр зыфIамагъэщIу нэху щыху зэхосхэ.

Бислан : йуащхъэмахуэ дыкыизэрыкIуар сыту фIыуэ тIщIа.

Пэрыт : Ара дыдэщ! Мыбдежыр щылыэм и нэхъ дахэ дыдэ щыпIэрщ.

Тхъэмадэ : Ныбжьэгъухэ фи щыIум зыгуэрхэр зытефпхъуэ, дунэйр фIы дыдэу къэщыIащ. Сымаджэ фыхъуну сыхуейкъым. ИIэт Пэрыт! Мо зы пшыналъэ дахэ къеуи зыдгъэхуэбэнщ.

Пэрыт : Си гуапэу.

Синэжан : Уэрэпсэу! Уэс къесу хуежъащ. Сыту дахэ.

Жансет : Сэ пэжу сыпIыщIэу сыхуежъащ. ПщыIэм дыщIэхъэн? Нышэдибэ лъандэрэ си щхъэр мэуз. Си гугъэмкIэ сымаджэ сыхъунуц.

Тхъэмадэ : Ныбжьэгъухэ физхуэсакъ. Жансет, мы хуцхъуэр зэхъэлIэ, къыпщхъэпэнщ. Унэм сымаджэу фымыкIуэж.

Пэрыт : Си гугъэмкIэ Жансет щыIэщIэлъ кърет. Къэпщтыращ. Псы куэд уефэн хуейщ Жансет.

Синэжан : СэркIэ дыкыэуджу дыхуевгъажьэ, дыкыэуджмэ фIы хъужынщ.

(Зэпсори зэщIэдыхъэшхэу пшынэм щIедзэ)

5 – ЩІЭДЭІУН

Нарт : БлэкIа тхъэмахуэм еджапIэм укыэкIуакъым, Бислан. Дэнэ ущыIа?

Бислан : Унэм сыщыIащ, зи щхъэкIэр сымаджэ сыхъуащ.

Нарт : Сыт щхъэкIэ, сыт къэхъуар?

Бислан : Блыщхъэ махуэм сыкъэпщтыращ, си пщтырагъыр 39 сантиград хъуащ.

Нарт : Уааа! Сыт щхъэкIэ?

Бислан : СщIэкъым. Псы куэд сефащ, ауэ гъубж махуэм сыкъыизэIыхъащ. Щхъэхуэуи си щхъэр фIыуэ къыизэуащ.

Нарт : Бэрэжьей махуэм нэхъыфI ухъужа?

Бислан : Хъэуэ, сыхъужакъым. Бэрэжьей махуэм куэду сыпсчащ. Абы щхъэкIэ дохутырым сыкIуащ. Абы сэ хуцхъуэ къызитащ.

Нарт : Хуцхъуэр зэрызэпхъэлIэу фIы ухъужа?

Бислан : Хъэуэ, сыхъужакъым. Махуэку махуэм сымэджэщым сыкIуащ си анэм и гъусэу. КъызэплъэкIуахэщ.

Нарт : Пэжууи? Сытыт уи лажьэр?

ЕДЭИҮН ТЕКСТХЭР

АПЭРЭ ДЭРС

АПЭРЭ ІАХЬ

Къэлотакү : Синэжан, Пэрыт, Бэслъан, Жансэт, тхьаматэ Анзор кӀэрысхэу Іушъхьэмафэм тесых. Орэд къалоу, гуцылэхэу мэшлшхо горэм кӀэрысых. Джар дэдэм ос къесын регъажьэ ау ахэмэ зыхамышлэу нэф щыфэ щэсых.

Бэслъан : Сьдэу дэгъу тши Іушъхьэмафэм тыкьэкӀуагъ.

Пэрыт : Шыпкъэ! Мыдэжьыр дунаем анахь дахэу тет чыплэр ары.

Тхьаматэ : КӀалэхэр зыгорэхэр зыщышъульэх, чьылэ дэдэ хьугъэ. Сьмаджэ шъухьуным сфаеп. Ео Пэрыт! Орэд дахэ горэ къеуи тыгъэфаб.

Пэрыт : Сигуапэ хьоу ...

Синэжан : Ох оох! Ос къесын ежъагъ. Сьдэу дахе.

Жансэт : Чьылэ слэн езгъэжагъ. Шэтыр чӀэгъым тыкӀэрэхь шӀуа? Пчъэдыжь щегъэжъагъэу сшъхьэ мэузы. Сьмаджэ сьхьункӀэ сенэгъе.

Тхьаматэ : КӀалэхэр шъузфэсакъ. Жансэт, мы уцым ешъу. КъыокӀушт. Сьмаджэ шъухьоу шъумгъэээжъ.

Пэрыт : Жансэт тӀэкӀуи машӀо кӀэлъ. Псы бэ ошъон фай Жансэт.

Синэжан : СэркӀэ тыкьэшъон фай. Тыкьашъомэ хьужьышт.

(Зэрэгъэдэхъашхых ыкӀи пшынэ макьэр къэлун ежъэ.)

АПЭРЭ ДЭРС

ЯТФЭНЭРЭ ІАХЬ

Нарт : БлэкӀыгъэ тхьамафэм еджаплэм укьэкӀуагъэп, Бэслъан. Тыдэ ущылагъ?

Бэслъан : Унэм сисыгъ, сыда пломэ сысымэджагъ.

Нарт : Сыда? Сьд хьугъэ?

Бэслъан : Блыпэ мафэм машӀо къыскӀилхьагъ. 39 хьугъэ.

Нарт : Ара! Сьд пае?

Бэслъан : сшӀэрэп. Псы бэ сешъуагъ ау гьубдж мафэм нахьыкӀэ сьхьугъ. Ащ нэмыкӀэуи сшъхьэ аеу узыгъэ.

Нарт : Бэрэскэжъые мафэм дэгъу ухьужьыгъа?

Бэслъан : Хьау, сьхьужьыгъэп. Бэрэскэжъые мафэм аеу сьпскагъ. Ащ пае доктор ськӀуагъ. Уц къыситыгъ.

Нарт : Уцым узешъом нахьышӀу ухьугъа?

Бэслъан : Хьау, сьхьужьыгъэп. Мэфэку мафэм сьмэджэщым тыкӀуагъ сьнэрэ сэрырэ. Тест къысфашӀыгъ.

Нарт : Ара? Сьд уилажэу алуагъ.

Бэслъан : Чьылэ къысхэхьагъэу алуагъ. Ау бэрэскэшхо мафэм дэгъу сьхьун езгъэжагъ. Ыпэ дэдэ сьшхагъ ыкӀи ситхьэмэфэкӀ дэгъоу згъэкӀуагъ. Сьхьужьыгъ.

Бислан : Пыхусыху сыхъуат. Ауэ мэрем махуэм нэхъыфлу зэхэсщлэжу сыхуежъащ. Щыпэу сышхащ! Си тхэмахуэклэр фыуэ блэклащ. Фы сыхъужащ.

ЕТИУАНЭ ТЕМЭ

ЕЗАНЭ ЙХЬЭ

Егъэджаклуэ : Цыклухэ, еджэныр зэрывухуу сыт фыхъуну фыхуей? Бислан! Удеж щыщлэддзэнщ... Псальэм папщлэ уэ сыт ухъуну ухуей?

Бислан : Сэ адвокат сыхъуну сыхуейщ зищхъэклэри дунейр хейм хуэныкыуэщ.

Егъэджаклуэ : Жансет уэ сыту уегупсысрэ?

Жынсет : Сэ уэр хуэдэу егъэджаклуэ сыхъуну сыхуейщ. Зищхъэклэри уэ убэшэчщ, угуапэщ. Уэ фыщэу узольагъу.

Егъэджаклуэ : Нарт, уэ щэ?

Нарт : Сэ сызыщлэхъуэпсыр пшынауэфл сыхъунырщ... пшынальэщлэхэм сеуэныр, сфлэфлдыдэщ...

Егъэджаклуэ : Пэжууи? Сыту дэгъуэ! Нарт, уэ сэрклэ тхаклуэфли ухъуфынщ. Зищхъэклэри уэ укьэгъэщлаклуэщ.

Нарт : Щхъэ махуэ ухъу! Мыпхуэдэу узэрегупсысар си гуапэ хъуащ си егъэджаклуэ. Си адэри уэр хуэдэу йогупсыс.

Егъэджаклуэ : Пэрыт, уэр папщлэ сэ пхуээгъэфашэ силэщ ауэ уэ дауи кыжылэ.

Пэрыт : Сэ инженер сыхъуну сыхуейщ си егъэджаклуэ. инженер гъэлеяуэ кьэгъэщлаклуэщ.

Егъэджаклуэ : Зэрыпхуээгъэфэщам хуэдэщ. Сэрклэ уэ инженерыфл ухъунуш. Мадина уэ щэ?

Мадина : Сэ сыщыцлыклу лъандэрэ дохутыр сыхъуну сыхуейщ си егъэджаклуэ. Цыхухэм садэлэпыкыуну, сымаджэхэр згъэхъужыну я гъащлэхэр кьахуезгъэлыну сыхуейщ.

Жан : Сэри Мадина хуэдэу согупсысри си анэм хуэдэу зы сымаджэплъ фсыхъуну сыхуейщ.

Егъэджаклуэ : Жан, си флэщ мэхъу уэри зы сымаджэплъфл ухъунуш. Фэрклэ сыврогушхуэ. Си флэщ мэхъу фыуэ флягъуу кыхэфх фи лэщлагъэхэм фырифлэклуэну.

ЕЩАНЭ ТЕМЭ

ЗЭДЭУЭН ТХЫГЪЭ

Пэрыт : Уи махуэ фыуэ! Сэ сы-Пэрытщ. Анзор слыхъащ. И телефоныр гъэбыдат. Унэм щлэс?

Анзор и анэр : Нэхъыфлыжу Пэрыт! Анзор мачым клуащ. Зыгуэр жеплэну ухуей?

Пэрыт : Жан щымыгъуазэу кыщыхъуа махуэр хуэдгъэлэплэнуш. Анзори кьезгъэблэгъэнут.

Анзор и анэр : Сыт щыгъуэ зэлущлэр щызэхэвублэнур?

Пэрыт : Кьаклуэ тхэмахуэ щэбэт махуэм. Ридадэхэ кьуажэм щылэ я унэм и

ЯТІОНЭРЭ ДЕРС

АПЭРЭ ІАХЬ

Егъэджакіу : Кіалэхэр, еджапіэр зышъухыкіэ сыд фэдэ сэнэхъатым ыуж шыутынэу шыуфай?

Бэслъан : Сэ очыл сыхъунэу сфай, сыда піомэ дунаем зэфагъэ ыщыкілагъ.

Егъэджакіу : Жансэт, о сыд узэгупшысырэр?

Жансэт : Сэ ощ фэдэкъабзэ егъэджакіо сыхъунэу сфай. Сыда піомэ, шылэгъэшхо пхэль ыкіи угуфаб. Шы дэдэ усэлъэгъу...

Егъэджакіу: Оры Нарт.

Нарт : Сэ оред мэкъамэхэр зэхэслъхъэным сфай. Оред мэкъамэхэр зэхэлъхъэныр ыкіи еоныр сикіас.

Егъэджакіу : Шыпкъэ олуа? Сыдэ дэгъу! Сэрыкіэ Нарт, тхэкіо дэгъуи ухъушыушт. Сыда піомэ гъэшлэгъонхэр угу къэкы.

Нарт : Опсэу. Мыщ фэдэ узерегулшысырэр сигуапэ хъугъэ. Сяти ощ фэдэ еіо.

Егъэджакіу : Пэрыт, о узфаем тіэкіу сенэгъуе шъхъаем о джыри къало.

Пэрыт: Сэ инженер сыхъунэу сфай. Инженерхэм Іоф гъэшлэгъонхэр ашлэ Сэркіэ.

Егъэджакіу : Сызэренэгъуягъэм фэд. Сэркіэ инженер дэгъу ухъушт. Мадина, оры?

Мадина : Сэри сиціыкіушъхъэ щегъэжъагъэ доктор сыхъунэу сфай. Цыфмэ садылэпылэным, сымаджэхэр згъэхъужыным ыкіи япсэуныгъэ къэзгъэнэжыным сфай.

Жан : Сэри Мадинэ фэдэ сэгупшысы ыкіи сянэ фэдэ сымэджаплъэ дэгъу сыхъунэу сфай.

Егъэджакіу : Жан, сымэджаплъэ дэгъу узэрэхъуштыр сшлшл мэхъу. Шъоркіэ сэгушхо Шыукіасэу хэшъухырэ мы сэнэхъатхэр дэгъоу жъугъэцілэкілэ шыусцэгъу.

ЯШЭНЭРЭ ДЭРС

Пэрыт : Алоу , уимафэ шы. Пэрыт Сэ. Анзор слъэхъу; и мобил тэлэфон гъэпытагъ. Унэм иса?

Анзор яан : Уимафэ шы Пэрыт. Анзор матчыи кіуагъэ. Месаж уіла?

Пэрыт : Жан дгъэгущіонэу кызыхъугъэ мафэм пае зэхэхъа фэтэшлы. Анзори къезгъэблэгъэщтыгъ.

Анзор яан : Зэхэхъар сыдигъо?

Пэрыт : Къэкіошт тхъамафэм щэмбэт мафэр ары, Ридадэ иунэу чылэм дэтым ищагу...

Анзор яан : Хьмм. А мафэм тиунэгъум джэгу иі. Анзор угу къеост. Жан изэхэхъи къэкіонэу фэешт.

Пэрыт : Къысгуріо. Джэгур зэ; кызыхъугъэ мафэр илъэс къэс... (мэгущіо)

хадэм.

Анзор и анэр : Хыммм. А махуэ дьдэм ди гьунэгьум хьэгьуэлыгьуэ илэщ. Анзор и жагьуэ хьунуш. Жан кьыщыхьуа махуэ гьэлэплэными хэтыну хуейнш.

Пэрыт : Кьызгуролуэ. Хьэгьуэлыгьуэр зэщ, кьыщыхьуа махуэ гьэлэплэныр гьэ кьэсш. «мэдыхьэшх»

Анзор и анэр : Ауэ Анзор уи месажыр льэзгьэлэсыжынуш. Зыгуэрурэ нылухьэну хушлэкьунш.

Пэрыт : Хьунш. Махуэ ухьу. Сэ итлани Анзор кьэслыхьуэнш. Уи махуэ фьыклэ!

Анзор и анэр : Фьыклэ! Уи анэм схушлэупшлэж.

ЕПЛАНЭ ТЕМЭ

С. ШЦЭДЭИУН

Пэрыт : Зэхэфха, Нальмэсыр дунейпсом кьызэхаклухьыну зеклуэ дэклинухэщ.

Жансет : Нытлэ, зэхэсхаш. Сыропагэ. Дэ нэгьабэ Миекьуапэ щытльэгьуат.

Адэ : Нальмэсыри? Сэ Нальмэсыр ильэс 20 ипэ сльэгьуат. Истамбыл кьэклуахэт.

Пэрыт : Пэжууи? Ди адэ, уэ Нальмэсыр зэрыплэгьуар шцлэтэкьым.

Адэ : Сымьльэгьуауэ хьун? Дэ ди телыджэ гупш. Кьэфаклуэ пашэр Кьул Мухьэмэдт. Шцлалэ кьэфаклуэхэр псори абы хуэдэу дыщытыну дыхушлэкьут. (мэдыхьэшх)

Пэрыт : Ди адэ апхуэдэфэ уэсплькьым..

Адэ : Сыт шхьэклэ, лыжь сыхьуа? (мэдыхьэшх) Мухьэмэд кьреклуэ, депльынкэ дэтхэнэр нэхьыфлу дыкьафэми.

(Пэрытрэ Жансетрэ мэдыхьэшх)

Адэ : Нальмэсыр дэ ди ныбжь итхэм шхьэклэ пшлэшхуэ зилэ гупш. Ди кьафэхэр кьызэтэхьуклахэр кьыдгурызгьалуэ гупш. А гьэхэм льяндэрэ саклэлопль.

Жансет : Абы шхьэклэщ пшлэшхуэ шцилэр. Зэпсоми ди културэр ди блэклар а кьафэхэмклэ зедогьашлэ. Япэрейхэр зыщыгьэгьупшэн хуейкьым.

Адэ : Пэж дьдэщ. Я зыкьэгьэлэгьуэгьухэр блэдывымгьэгьэклэ. Дэнэхэм клуэнухэ?

Жансет : Мы кьежьэгьуэм кьыхьлыхь хьунуш я зеклуэгьуэр. Кьэралыгьуэ зыбжьанэм я кьэлащхьэхэм зыкьыщагьэлэгьуэнуш. Мы кьэралыгьуэхэм языхэзхэр Адыгэхэр хэхэс щыхьуа кьэралыгьуэхэрш. Турциям, Йорданым, Германиям, Америкэм адыгэ куэд шопсэу. Псори хуеплэщлэклиу кьыпэплээхэу си флэщш.

Пэрыт : Араш. Ауэ адыгэу зыри щымыпсэу шцыплэхэми, псалэм папшлэ Япониеми ди шынальэхэр ди кьафэхэр ягу щырихьыну си гугьэщ. Дэхащэ дьдэщ Аракьэ ди адэ?

Адэ : Узахуэщ си шцлалэ. Икли фьыщцэу... Истамбыл концертым папшлэу ди билетхэр дэри кьэдывгьэщэху. Уи анэри гуфлэнш. Ауэ нэхьыбэу уи адэшхуэмрэ анэшхуэмрэщ гуфлэнур.

Анзор яан : Ау уимесаж Анзор еслошт. Къылухъанкли хъун.

Пэрыт : Хъун, опсэу. Сэ джыри слыхъушт Анзор. Хъяклэ...

Анзор яан : Хъяклэ, уянэ сэлам сфелу.

ЯПЛІЭНЭРЭ ДЭРС

Пэрыт : Зэхэшъухыгъа, Налмэс дунае къэклухъэ техъащт.

Жансэт : Ары, зэхэсхыгъ. Сыгурышхуагъ. Тэ гъэрекло Мыекъуапэ тыщеплъыгъагъ.

Ты : Налмэса? Ильэс тлокл узклэлабэжъмэ слъэгъугъагъ. Истанбыл къэклогъагъэх.

Пэрыт : Шыпкъа ? Сят, Налмэс узерэплъыгъэр сшлэщтыгъэп.

Ты : Семыплъы хъуна! Дахэу ало алотэжьэу ахэтыгъэ ти къэшъокло купыгъ. Къэшъокло шъхъалэу хэтыгъэр Къул Мыхъамэт. Хульфыгъэхэм зэклэми тиуцуклэ ащ фэдгъэдэным ыуж титыгъ. (Мэгушло)

Пэрыт : Сят о ащтэ уккклэклын ло сшлагъэп.

Ты : Сыда, жъы сыхъужъыгъа? (Мэгушло) Мыхъамэт къэрэклиуи еплъ о, ара сэра нахъ дэгъоу къашъорэр.

Пэрытрэ Жансэтрэ мэгушлох.

Ты : Налмэс тэ тилэгъухэмклэ анахъ пшлэ зыфашырэ куп. Ти къэшъуаклэхэм ахэль пшысэрэ, ахэль мэхъанэрэ озгъашлэрэ куп. А илъэсхэм щегъэжъагъэу ауж сэфы.

Жансэт : Джаш пае пшлэ зилэ куп. Зэклэми ти тарихъи, ти култури мы къэшъуаклэхэмклэ зэтэгъашлэ. Пэсэрэхэр пшыгъупшэн фаеп.

Ты : Шыпкъэ ари. Блэтэшъумгъэклэ яконцэрт. Тыдэ клощтых?

Жансэт : Мызэгъогум къаклухъащтыр бэ. Хэгъэгу зэфэшъхъаф Іаджыми якъэлэшъхъэ къыщагъэлъэгъошт. Ыкліми мы хэгъэгухэм загъорэхэр Адыгэхэр хэкум зырафым зыдэклауагъэхэ хэгъэгухэр ары. Тыркуемрэ Иорданиемрэ фэдэ. Германиемрэ Америкэмри Адыгэхэр бэ щэпсэуы. Зэклэри гушхоу къызэрежъэхэрэр сшлэшл мэхъу.

Пэрыт : Ары шъхъаем зи Адыгэ зыщымыпсэурэ чыплэхэми гущылэм пае Японием ти оред мэкъамэхэмрэ тикъэшъуаклэхэмрэ агу зэрэрихъэщтыр сшлэшл мэхъу. Сыда плэмэ дэхэдэдэх, арыба сят.

Бжыгъэццэхэм я табилицэ

1	зы	51	тхущрэ зырэ	101	щэрэ зырэ
2	тфу	52	тхущрэ тфурэ	102	щэрэ тфурэ
3	шы	53	тхущрэ щырэ	103	щэрэ щырэ
4	пфы	54	тхущрэ пфырэ	104	щэрэ пфырэ
5	тху	55	тхущрэ тхурэ	105	щэрэ тхурэ
6	хы	56	тхущрэ хырэ	106	щэрэ хырэ
7	блы	57	тхущрэ блырэ	107	щэрэ блырэ
8	ирэ	58	тхущрэ ирэ	108	щэрэ ирэ
9	бгъу	59	тхущрэ бгъурэ	109	щэрэ бгъурэ
10	пщфы	60	хыщ	110	щэрэ пщфырэ
11	пщыкфурэ	61	хыщрэ зырэ	110	щэрэ пщфырэ
12	пщыкфурт	62	хыщрэ тфурэ	120	щэрэ тфощрэ
13	пщыкфурщ	63	хыщрэ щырэ	130	щэрэ щэщрэ
14	пщыкфурпл	64	хыщрэ пфырэ	140	щэрэ пфыщ
15	пщыкфуртху	65	хыщрэ тхурэ	150	щэрэ тхущрэ
16	пщыкфурх	66	хыщрэ хырэ	160	щэрэ хыщрэ
17	пщыкфурбл	67	хыщрэ блырэ	170	щэрэ блыщрэ
18	пщыкфурей	68	хыщрэ ирэ	180	щэрэ ищрэ
19	пщыкфурбгъу	69	зыщрэ бгъурэ	190	щэрэ бгъущрэ
20	тфощ	70	блыщ	200	щит
21	тфощрэ зырэ	71	блыщрэ зырэ	100	щэ
22	тфощрэ тфурэ	72	блыщрэ тфурэ	200	щит
23	тфощрэ щырэ	73	блыщрэ щырэ	300	щищ
24	тфощрэ пфырэ	74	блыщрэ пфырэ	400	щипл
25	тфощрэ тхурэ	75	блыщрэ тхурэ	500	щитху
26	тфощрэ хырэ	76	блыщрэ хырэ	600	ших
27	тфощрэ блырэ	77	блыщрэ блырэ	700	щибл
28	тфощрэ ирэ	78	блыщрэ ирэ	800	щий
29	тфощрэ бгъурэ	79	блыщрэ бгъурэ	900	щибгъу
30	щэщ	80	ищ	1000	мин
31	щэщрэ зырэ	81	ищрэ зырэ	1000	мин
32	щэщрэ тфурэ	82	ищрэ тфурэ	2000	минит
33	щэщрэ щырэ	83	ищрэ щырэ	3000	минищ
34	щэщрэ пфырэ	84	ищрэ пфырэ	4000	минипл
35	щэщрэ тхурэ	85	ищрэ тхурэ	5000	минитху
36	щэщрэ хырэ	86	ищрэ хырэ	6000	миних
37	щэщрэ блырэ	87	ищрэ блырэ	7000	минибл
38	щэщрэ ирэ	88	ищрэ ирэ	8000	миний
39	щэщрэ бгъурэ	89	ищрэ бгъурэ	9000	минибгъу
40	пфыщ	90	бгъущ	10000	минипщ
41	пфыщрэ зырэ	91	бгъущрэ зырэ	10000	минипщ
42	пфыщрэ тфурэ	92	бгъущрэ тфурэ	20000	мин тфощ
43	пфыщрэ щырэ	93	бгъущрэ щырэ	30000	мин щэщ
44	пфыщрэ пфырэ	94	бгъущрэ пфырэ	40000	мин пфыщ
45	пфыщрэ тхурэ	95	бгъущрэ тхурэ	50000	мин тхущ
46	пфыщрэ хырэ	96	бгъущрэ хырэ	60000	мин хыщ
47	пфыщрэ блырэ	97	бгъущрэ блырэ	70000	мин блыщ
48	пфыщрэ ирэ	98	бгъущрэ ирэ	80000	мин ищ
49	пфыщрэ бгъурэ	99	бгъущрэ бгъурэ	90000	мин бгъущ
50	тхущ	100	шэ	100000	минишэ

Пчъэгъацлэхэм ятаблициэ

1	зы	51	шьэныкъорэзырэ	101	шьэрэзырэ
2	тгу	52	шьэныкъорэтгурэ	102	шьэрэтгурэ
3	шы	53	шьэныкъорэщырэ	103	шьэрэщырэ
4	пллы	54	шьэныкъорэпллырэ	104	шьэрэпллырэ
5	тфы	55	шьэныкъорэтфырэ	105	шьэрэтфырэ
6	хы	56	шьэныкъорэхырэ	106	шьэрэхырэ
7	блы	57	шьэныкъорэблырэ	107	шьэрэблырэ
8	йы	58	шьэныкъорэйырэ	108	шьэрэйырэ
9	бгъу	59	шьэныкъорэбгъурэ	109	шьэрэбгъурэ
10	пшы	60	тлокниц	110	шьэрэпшырэ
11	пшыкгузы	61	тлокищрэзырэ	110	шьэрэпшырэ
12	пшыкгутгу	62	тлокищрэтгурэ	120	шьэрэтлокгрэ
13	пшыкгуц	63	тлокищрэщырэ	130	шьэрэщэкрэ
14	пшыкгуплл	64	тлокищрэпллырэ	140	шьэрэтлокитгурэ
15	пшыкгутф	65	тлокищрэтфырэ	150	шьэрэшьэныкъорэ
16	пшыкгух	66	тлокищрэхырэ	160	шьэрэтлокнищрэ
17	пшыкгубл	67	тлокищрэблырэ	170	шьэрэтлокнищрэпшырэ
18	пшыкгуий	68	тлокищрэйырэ	180	шьэрэтлокниплрэ
19	пшыкгубгъ	69	тлокищрэбгъурэ	190	шьэрэтлокниплрэпшырэ
20	тлкл	70	тлокищрэпшырэ	200	шьитгу
21	тлклрэзырэ	71	тлокищрэпшыкгузырэ	100	шьэ
22	тлклрэтгурэ	72	тлокищрэпшыкгутгурэ	200	шьитгу
23	тлклрэщырэ	73	тлокищрэпшыкгуцрэ	300	шьиц
24	тлклрэпллырэ	74	тлокищрэпшыкгупллырэ	400	шьиплл
25	тлклрэтфырэ	75	тлокищрэпшыкгутфырэ	500	шьитф
26	тлклрэхырэ	76	тлокищрэпшыкгухрэ	600	шьих
27	тлклрэблырэ	77	тлокищрэпшыкгублрэ	700	шьибл
28	тлклрэйырэ	78	тлокищрэпшыкгуийрэ	800	шьий
29	тлклрэбгъурэ	79	тлокищрэпшыкгубгъурэ	900	шьибгъу
30	щэкы	80	тлокиплл	1000	мин
31	щэклрэзырэ	81	тлокипллрэзырэ	1000	мин
32	щэклрэтгурэ	82	тлокипллрэтгурэ	2000	минитгу
33	щэклрэщырэ	83	тлокипллрэщырэ	3000	миниц
34	щэклрэпллырэ	84	тлокипллрэпллырэ	4000	миниплл
35	щэклрэтфырэ	85	тлокипллрэтфырэ	5000	минитф
36	щэклрэхырэ	86	тлокипллрэхырэ	6000	миних
37	щэклрэблырэ	87	тлокипллрэблырэ	7000	минибл
38	щэклрэйырэ	88	тлокипллрэйырэ	8000	миний
39	щэклрэбгъурэ	89	тлокипллрэбгъурэ	9000	минибгъу
40	тлокитгу	90	тлокипллрэпшырэ	10000	минипш
41	Тлокитгурэзырэ	91	тлокипллрэпшыкгузырэ	10000	минипш
42	тлокитгурэтгурэ	92	тлокипллрэпшыкгутгурэ	20000	минтлкл
43	тлокитгурэщырэ	93	тлокипллрэпшыкгуцрэ	30000	минщэкл
44	тлокитгурэпллырэ	94	тлокипллрэпшыкгупллрэ	40000	минтлклитгу
45	тлокитгурэтфырэ	95	тлокипллрэпшыкгутфырэ	50000	миншьэныкъу
46	тлокитгурэхырэ	96	тлокипллрэпшыкгухрэ	60000	минтлклниц
47	тлокитгурэблырэ	97	тлокипллрэпшыкгублрэ	70000	минтлклнищрэпшырэ
48	тлокитгурэйырэ	98	тлокипллрэпшыкгуийрэ	80000	минтлклниплл
49	тлокитгурэбгъурэ	99	тлокипллрэпшыкгубгъурэ	90000	минтлклнипллрэпшырэ
50	шьэныкъу	100	шьэ	100000	минишьэ